

Толас Радзілы

ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ СУАЙЧЫННІКАЎ
ЗА МЕЖАМІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

№ 7

15 лютага 1996 г.

(2461)

Выдаецца з 1955 г.

Цана 1000 рублёў.

ДА 250-х УГОДКАЎ ТАДЭВУША КАСЦЮШКІ

Сёлета спаўняецца 250 гадоў з дня нараджэння нацыянальнага героя Беларусі, Польшчы, ЗША, ганаровага грамадзяніна Францыі Тадэвуша Банавентуры Касцюшкі. Выдатную дату будуць адзначаць ва ўсіх гэтых краінах. У Беларусі створаны Нацыянальны арганізацыйны камітэт па святкаванні 250-х угодкаў славана сына беларускай зямлі. 1996 год абвешчаны годам Тадэвуша Касцюшкі. Першыя ўрачыстасці ўжо адбыліся. Герой нарадзіўся ў фальварку Марачоўшчына Слонімскага павета Наваградскага ваяводства (цяпер Івацэвіцкі раён). Менавіта там сабраліся ў пачатку лютага сотні людзей, госці з Мінска і мясцовыя жыхары, каб ушанаваць памяць славутага земляка, уславіць яго бяспрыкладную мужнасць і вольналюбівы дух.

Здымак Уладзіміра КАРМІЛКІНА зроблены ў час гэтай ўрачыстасці.

ГЕРОЙ ДВУХ КАНТЫНЕНТАЎ

Вялікія, гістарычныя імёны ёсць у кожнага народа. Але часам бывае так, што асобныя героі перарастаюць нацыянальныя рамкі і належыць да некалькіх народаў і нават цэлых кантынентаў — настолькі сваімі дзеяннямі яны набліжаюць заўтрашні дзень чалавечства, настолькі правільна разумеюць напрамак развіцця грамадства. Яны становяцца сапраўднымі сусветна-гістарычнымі асобамі. Менавіта такой асобай з'яўляецца Тадэвуш Касцюшка, імя якога належыць да гісторыі двух кантынентаў — амерыканскага і еўрапейскага, з'яўляецца гонарам народаў гэтых кантынентаў. Адзначаючы 250-годдзе Тадэвуша Касцюшкі, асобы

міжнароднага маштабу, хочаць усё ж нагадаць, што яго жыццёвы шлях пачынаўся на беларускай зямлі.

РАДЗІМА ГЕРОЯ — БЕЛАРУСЬ

Тадэвуш Касцюшка нарадзіўся 4 лютага 1746 года ў маёнтку Марачоўшчына каля мястэчка Косава (цяпер Івацэвіцкі раён Брэсцкай вобласці) у небагатай спаланізаванай сям'і беларускага шляхціца.

(Працяг на 7-й стар.)

Я ЛЮБЛЮ ВЕЛЬМІ

КРАЙ СВОЙ ЗЯЛЁНЫ...

УСЕ МЫ З ХАТ

Перачытваючы творы Янкі Сіпакова, сапраўды адчуваеш незвычайную любоў і замілаванасць пісьменніка да Бацькаўшчыны. Яго вершы, балады, аповяданні, аповесці, эсэ, прытчы, нарыскі, гумарэскі, пазмы ў прозе раскрываюць багацце духоўнага жыцця народа, яго шматпакутную гісторыю, шчыльную прыгажосць нашага зялёнага краю, якой мастак не можа налюбавацца. Ды гэта і зразумела, бо пашчасціла нарадзіцца (1936) Янку Сіпакову ў найпрыгажэйшых мясцінах Беларусі, на Віцебшчыне, у краі блакітных азёр і пракаветных лясоў, характава якіх захапляла ў любую пару года. Яго родная вёска Зубрэвічы знаходзіцца амаль побач з купалаўскімі Ляўкамі, пра якія пісьменнік напісаў ў сваім эсэ "Сцежкаю Зубрэвічы-Ляўкі", прысвечанаму стогадоваму юбілею Я.Купалы і святу паззіі, якое адбылася ў Ляўках: "...Ці трэба пра гэта гаварыць, здзіўляцца, што я, ходзячы па ляўкоўскіх сцежках, ці то крадком, ці то ўвачавідкі, не хаваючыся, з горадасцю пазіраў за Дняпро, туды, дзе кіламетраў за дзесяць адсюль — та капі разам з птушкамі ляцець назіраючы, па прамой, то і яшчэ меней — знаходзяцца мае Зубрэвічы, радаваўся, што ўсе любуюцца, захапляюцца якраз маімі мясцінамі, ганарыўся, што дзядзька Янка менавіта іх выбраў для твор-

часці і адпачынку — не стрымаўся нават, паказаў з кручы Максіму Танку, дзе, у якім баку мая вёска...

Потым... мы, хто прыехаў на купалаўскае свята паззіі, не маглі нагледзецца на неабсяжны прастор, разлог Задняпроўя, на які не хапала вачэй і душы, — каб нарадавацца, каб назаўсёды ўвабраць у сябе гэтую прыгажосць...

І нездарма будучы пісьменнік пачаў з вершаў, бо, жывучы сярод гэтай прыгажосці, нельга не гаварыць пра яе ўзнёслым паэтычным словам. Першыя вершы ("Ляўкі", "Янка Купала", "Летняя ноч", "Жытнёвы прыліў", "Родная песня" і многія іншыя) якраз і прысвечаны роднаму краю, яго славутым людзям, як і першыя лірычныя зборнікі: "Сонечны дождж", "Лірычны вырай", "Дзень", якія выйшлі на пачатку 60-х гадоў.

Але гэтаму лірычнаму выраю папярэднічала цяжкае ваеннае і пасляваеннае дзяцінства, пасталенне Янкі Сіпакова. Яго бацькі — Даніла Іванавіч і Ульяна Пракопаўна — у час вайны за сувязь з партызанамі былі закатаваны гестапаўцамі, а дзеці (шасцігадовы Янка і дзве ягоньы сястры) засталіся сіротамі, выхоўваліся ў сям'і бацькавай сястры Аляксандры Іванавны.

(Заканчэнне на 6-й стар.)

ПЕРШЫ ЮБІЛЕЙ ТЭАТРА

У Дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі сёлета першы значны юбілей — 25 гадоў з дня стварэння. Труп тэатра і яе вядучыя артысты адзначылі яго яркім гала-канцэртам. У ім выступілі хор і аркестр, вядучыя салісты і балет. У гала-канцэрте прынялі ўдзел восем вядомых дырыжораў, з іх два мэтры гэтага жанру — Пётр Гарбуноў з Масквы і Ян Каяк з Рыгі, вядучыя салісты з тэат-

раў аперэты Масквы, Санкт-Пецярбурга, Адэсы і Екацярынбурга.

Юбілейныя ўрачыстасці ўключылі і агляд лепшых спектакляў тэатра за 25 гадоў — ад класічнай "Сільвы" да мюзікла, пастаўленага толькі на мінскай сцэне — "Шклянкі вады".

НА ЗДЫМКУ: фрагмент юбілейнага гала-канцэрта.

Фота Аркадзя НІКАЛАЕВА.

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

НАМЕРЫ ПРЭЗІДЭНТА

САЮЗ,
ЯКОГА НЕ БАЧЫЎ СВЕТ

У Адміністрацыі Прэзідэнта рыхтуюцца прапановы па змяненню Канстытуцыі Беларусі. Пра гэта заявіў Прэзідэнт рэспублікі Аляксандр Лукашэнка, выступаючы 2 лютага ў прамым эфіры расійскага радыё-1 “Останкіно”. У прыватнасці, па яго словах, гэтыя прапановы будуць тычыцца ролі Канстытуцыйнага суда. Калі Вярхоўны Савет не захоча прыняць прапанаваныя папраўкі, сказаў А. Лукашэнка, то пытанне аб унясенні іх у Канстытуцыю будзе вынесена на ўсенародны рэферэндум.

Гаворачы аб перспектывах узаемаадносінаў Беларусі і Расіі, Прэзідэнт нашай краіны назваў магчымым стварэнне такога саюза дзвюх дзяржаў, якога не бачыў свет, яшчэ больш магутнага, чым Савецкі Саюз. Расія, па словах А. Лукашэнка, без рэспублік былога СССР як тулава без ног, без рук і без галавы. У галіне эканомікі, лічыць кіраўнік беларускай дзяржавы, пры развіцці двухбаковых адносінаў трэба ісці шляхам стварэння сумесных прадпрыемстваў і фінансава-прамысловых груп. У якасці стаючага прыкладу ў гэтым сэнсе ён прывёў стварэнне такіх груп на базе Мазырскага і Наваполацкага нафтаперапрацоўчых заводаў. А. Лукашэнка пацвердзіў інфармацыю, якая была перададзена раней па каналах БелаПАН, аб плануемай ім у лютым паездцы ў Цюменскую вобласць Расіі і аб перамовах там з кіраўніцтвам расійскіх нафтавых кампаній.

На думку беларускага Прэзідэнта, без нашай рэспублікі Расія не зможа забяспечыць сваё прыкрыццё з Захаду. Але і беларускае войска будзе “непаўнацэнным і куртатым” без супрацоўніцтва з Расійскай Федэрацыяй. А. Лукашэнка заявіў, што пазіцыі Беларусі і Расіі адносна пашырэння НАТО на Усход супадаюць. Больш таго, ён дадаў, што інфраструктура НАТО ўжо з’явілася ля беларускіх межаў і сёння вядзецца назіранне за ўсімі войскамі, якія знаходзяцца на тэрыторыі рэспублікі, у тым ліку за расійскімі.

“...Што датычыцца сродкаў інфармацыі, то тут за выключэннем прэзідэнцкіх, мы хутка ніякіх мець не будзем. У нас многія незалежныя СМІ выцеснены і друкуюцца па-за межамі рэспублікі, што ненармальна. Музыку, як кажучы, заказвае той, хто плаціць, таму няма нічога страшнага, калі недзяржаўныя СМІ адлюстроўваюць пункт гледжання на грамадска-палітычную сітуацыю сваіх заснавальнікаў і выдаўцоў. Адзінае, яны павінны дзейнічаць у межах закона, які і павінен рэгуляваць, што могуць СМІ, а што не могуць. Тое, што чалавек мае права свабодна атрымліваць і распаўсюджваць інфармацыю, — гэта бяспрэчна. Сродкі масавай інфармацыі павінны канкуруюць паміж сабой, яны павінны мець роўны доступ да выдавецкай базы, да крыніц інфармацыі.

Дзяржаўныя сродкі масавай інфармацыі таксама павінны адлюстроўваць на сваіх старонках розныя пункты погляду. Гэта няправільна, калі якая-небудзь дзяржаўная газета адлюстроўвае думку, скажам, толькі Прэзідэнта ці толькі Вярхоўнага Савета. Дзяржаўныя СМІ ўтрымліваюцца на грошы падаткаплацельчыкаў, якія прадстаўляюць увесь спектр палітычных поглядаў і ацэнак падзей. Але іх адрозненне ў тым, што на старонках іх заснавальнікі могуць выкладаць пункт погляду дзяржавы па той ці іншай праблеме. Усё ж астатняе павінна рэгулявацца правам журналіста на асабісты погляд. Да таго ж дзяржаўныя СМІ, якія будуць даваць толькі афіцыйную інфармацыю, будуць падобнымі адзін да аднаго і стануць нецікавымі для чытача, што сёння ўжо і назіраецца”.

(З інтэрв’ю Сяргея КАЛЯКІНА, кіраўніка фракцыі Партыі камуністаў Беларусі ў Вярхоўным Савеце, газеце “Звязда”).

РУКІ, ЯКІЯ РАТУЮЦЬ

Мікалай ЗІНЕВІЧ — хірург. Больш за 30 гадоў яго рукі ратуюць людзей. Цяпер ён загадвае аддзяленнем у Кобрынскай раённай бальніцы. Толькі за мінулы год у аддзяленні зроблена больш дзвюх тысяч аперацый, і каля тысячы з іх правёў сам Мікалай Аляксандравіч.

УЗНАГАРОДА ДЗЯРЖАВЫ ІЗРАІЛЬ

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Ізраіля ў Рэспубліцы Беларусь Эліяху Валк пабываў у Брэсце. Там ён наведваў у дзень 80-годдзя ганаровага грамадзяніна горада, былога начальніка штаба Брэсцкага партызанскага злучэння Паўла Пранягіна. Пасол выказаў ветэрану Вялікай Айчыннай вайны словы падзякі і ўручыў яму медаль “Праведнік народаў свету”. Высокая ўзнагарода прысуджана П. Пранягіну за выратаванне вязняў Косаўскага і Слонімскага гета.

НА ЗДЫМКУ: у час уручэння ўзнагароды.

МІРАТВОРЧЫЯ АПЕРАЦЫІ

УДЗЕЛЬНІЧАЦЬ
ЦІ НЕ ЎДЗЕЛЬНІЧАЦЬ

Міністэрства абароны рэспублікі супраць удзелу падраздзяленняў беларускіх Узброеных Сіл у міратворчых аперацыях у якіх бы там ні было формах, у тым ліку — і пад эгідай ААН. Аб гэтым БелаПАН заявіў кіраўнік ваеннага ведамства рэспублікі генерал-лейтэнант Леанід Мальцаў.

Больш таго, па словах міністра абароны, “без спецыяльнай пастановы Вярхоўнага Савета міністэрства ўвогуле не мае намеру разглядаць гэтае пытанне”. Што тычыцца асабіста Л.Мальцава, то ён не прыхільнік удзелу беларускіх военнаслужачых у міратворчых аперацыях.

У той жа час, як паведаміў БелаПАН афіцыйны прадстаўнік Міністэрства замежных спраў рэспублікі, у беларускім знешнепалітычным ведамстве лічаць, што сёння існуе “аб’ектыўная неабходнасць удзелу Беларусі ў міратворчых аперацыях, і перш за ўсё — пад эгідай Арганізацыі Аб’яднаных Нацый”. На думку МЗС, “рэспубліка не павінна заставацца ў баку ад тых працэсаў, у якія ўцягнуты практычна ўсе еўрапейскія краіны”.

ВЯРТАННЕ ФЕСТИВАЛЮ

“МАЛАДЗЕЧНА-96”

Аб адраджэнні Маладзечанскага фестывалю беларускай песні і паэзіі аб’явіў вядомы маэстра Міхаіл Фінберг. Сёлета фестываль пройдзе там, дзе ён нарадзіўся.

Хросны бацька фестывалю паведаміў, што мінулагодняя ідэя правесці яго ў Мінску стала ніткай, якая дазволіла захаваць гэта песеннае і паэтычнае свята.

Чацвёрты па ліку фестываль будзе адрознівацца ад сваіх папярэднікаў тым, што яго арганізатары адмовіліся ад традыцыйнага конкурсу маладых выканаўцаў. На думку Міхаіла Фінберга, рэспубліка не можа нараджаць кожны год новых эстрадных “зорак”, таму падобны конкурс будзе праходзіць у рамках фестывалю раз у 2-3 гады. “Маладзечна-96” мяркуецца прысвяціць сучасным дзеячам беларускай культуры. Яго героямі стануць Уладзімір Някляеў, Эдуард Зарыцкі і Эдуард Ханок. А гала-канцэрт фестывалю будзе прысвечаны папулярнай беларускай песні.

ДЗЯРЖАВА І РЕЛІГІЯ

“ГОЛАС ДУШЫ”

Вернікі каталіцкага веравызнання звярнуліся ў Вярхоўны Савет Беларусі і сродкі масавай інфармацыі з просьбай вярнуць ім радыёперадачу “Голас душы”, якая два з паловай гады выходзіла на Беларускай радыё кожную суботу і нядзелю і была прыпынена на пачатку гэтага года. У вышэйшых колах улады пасыпаліся дзесяткі тысяч пісьмаў з пратэстамі і просьбамі. Перадачу “Голас душы” аднавілі, але скарацілі яе час і цяпер трансліруюць толькі па нядзелях.

Камітэт вернікаў у сваёй заяве дамагаецца поўнага аднаўлення радыёперадачы, што вялася на беларускай мове з мінскага Чырвонага касцёла святых Сымона і Алены. Апрача таго, беларускія католікі просяць трансліраваць касцельныя службы ў дні святаў і ўвесці штодзённыя ранішнія пяціхвілінныя перадачы. У іх да людзей са словам Божым мае звяртацца святар, каб натхніць на новы дзень і зрабіць гэты іх дзень больш плённым.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

БЕЛАРУСКІ хельсінскі камітэт (БХК), старшынёй якога з’яўляецца вядомы пісьменнік Васіль Быкаў, выказаў занепакоенасць у звароце да міністра адукацыі і навукі В. Стражава ў сувязі з яго загадам, паводле якога сярод выпускных экзаменаў за курс сярэдняй школы не знайшлося месца беларускай мове (пісьмова). Замест яе ўведзены абавязковы пісьмовы экзамен па рускай мове. БХК патрабуе змены памянёнага вышэй міністэрскага загаду, зыходзячы з раўнапраўя беларускай і рускай моў.

МАЛОЧНЫЯ прадукты, хлеб, мясныя вырабы дзесяткамі тон пльывуць з Беларусі ў Расію. Іх вывозяць прадпрыемствы людзі, набываючы сабе кішэню, бо за мяжой гэты тавар значна даражэйшы. Недасканаласць мытнага саюза паміж Беларуссю і Расіяй спрыяе спекулянтам і наносіць шкоду бюджэту нашай дзяржавы.

СУМАРНЫ аб’ём інвестыцый, якія паступілі ў Беларусь у 1995 годзе, складае 400 мільёнаў амерыканскіх долараў. (Для параўнання: Польшча атрымала 1,7 мільярда долараў). На думку Паўла Данейкі, дэпутата Вярхоўнага Савета Беларусі і віцэ-прэзідэнта Інстытута прыватызацыі і менеджмента, заходнія эксперты не лічаць Беларусь выгадным плацдармам для выхаду на іншыя рынкі, а значыць, і не прызнаюць прыватным рэгіёнам для інвестывання.

ЦЭЛЮЛОЗНА-ПАПЯРОВАЮ вытворчасць маюць нарэшце размясціць у Наваполацку, на заводзе бягкова-вітамінных канцэнтратаў, які доўгі час не працаваў. Гэта ўжо не першае месца, куды “сватаюць” целюлозна-папяровы камбінат. І, відаць, не апошняе, бо такое рашэнне выклікае трывогу насельніцтва і пратэст экалагаў.

МУЗА Заслонова, дачка героя-партызана Канстанціна Заслонова, памянчала прафесію. Вядомая як таленавіты рэжысёр-дакументаліст, яна ў апошнія гады ўзялася за дэтэктыўную прозу і напісала аповесць “Нью-Йорк—Парыж—Мінск”. З’явілася кніжка, якую Муза Заслонова марыць экранізаваць. Калі ў Беларусі не знойдзецца спонсар, яна мае намер пашукаць яго ў Амерыцы, дзе ў М. Заслонавай многа сяброў.

АГЕНЦТВА “Чарнобыльінформ” (Украіна) заказала Мінскаму гадзіннікаваму заводу партыю наручных гадзіннікаў са спецыяльнай сімволікай. Яны будуць уручаны ўдзельнікам ліквідацыі аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Сёлета спаўняецца дзесяць гадоў гэтай страшнай трагедыі.

АРЭНДНАЕ прадпрыемства “Орша” (былы завод лёгкага машынабудавання), якое спецыялізуецца на вырабе швейных машын, цяпер будзе вырабляць яшчэ газавыя рэзальверы і наручнікі. Мадэль зброі, якую ўжо пачалі выпускаць, распрацавана заводскімі канструктарамі.

ЗАПАЗЬІНАНАСЦЬ па зарплате ў лёгкай прамысловасці Беларусі дасягнула 20 мільярдаў рублёў, у аўтамабільным і сельскагаспадарчым машынабудаванні — больш за 40 мільярдаў рублёў, у радыёэлектроніцы — 50 мільярдаў рублёў. Асацыяцыя незалежных прафсаюзаў у сувязі з гэтым становішчам плануе правесці ў канцы лютага ў Мінску мітынг-маніфестацыю.

АДНА СА СТАРЭЙШЫХ

70 год споўнілася адной са старэйшых бібліятэк рэспублікі — Віцебскай абласной. Яе бібліятэчны фонд налічвае звыш 800 тысяч кніг, сярод якіх няма рэдкіх. Бібліятэку наведвае каля 45 тысяч чытачоў. Пастаяннымі тут сталі сустрэчы з пісьменнікамі, чытацкія канферэнцыі, штокартальна выдаецца бібліяграфічны паказальнік “Віцебская вобласць”. НА ЗДЫМКАХ: будынак Віцебскай абласной бібліятэкі; рэдкія выданні.

ЛІЧБЫ ЯК ЛЮСТРА НАШАГА ЖЫЦЦЯ

БЕДНАСЦЬ — НЕ ЗАГАНА, АЛЕ І НЕ ЗАСЛУГА...

Вось год дзесяць год мы жывём у "новым часе" — спачатку ён зваўся "перабудовай", пасля наогул "постсавецкім". Што гэта за такі перыяд па сутнасці, бадай, ніхто так і не ведае. Зразумела адно: ужо не сацыялізм, але ніякі і не капіталізм. Можна ад падобнай блытаніны і нявызначанасці жыццё робицца усё больш цяжкім. Амаль кожны адчувае такі стан спраў на ўласнай шкуру. А пра што сведчыць у сувязі з тым навука, у прыватнасці, сацыялогія? Прапануем чытачам некаторыя вынікі апытанняў, праведзеных сярод насельніцтва Беларусі сацыялагічнай службай "Грамадская думка", якой кіруе Д.Ротман.

Такім чынам, анкетаванне паказала: тры чвэрці апытаных ацэньваюць матэрыяльнае становішча сваёй сям'і як незадавальняючае. Толькі 5 працэнтаў здолелі за апошні год зрабіць якія-небудзь грашовыя зберажэнні. Кожнаму чацвёртаму прыйшлося адмаўляць сабе ў многіх прадуктах харчавання, а больш чым 40 працэнтам — у неабходным адзенні. Але дзеля справядлівасці трэба адзначыць: у 1994-м аналагічныя паказчыкі выглядалі яшчэ горш.

Безумоўна наяўнасць значных праблем у сферы занятасці насельніцтва краіны. Беспрацоўе расце, і як спыніць яго, рашэнне пакуль не знойдзена. У лістападзе мінулага года больш за 20 працэнтаў рэспандэнтаў вызначылі, што яны ці іх блізкія ўжо зведлі на сабе ўсе "прыемнасці", звязаныя з адсутнасцю працы.

Што тычыцца працаўладкавання, то тут будзе дарэчы прывесці адказы, атрыманыя на пытанне: "Ці ёсць у вас другая работа?". У 1994-м адмоўна на яго адказалі больш за 80 працэнтаў апытаных, праз год — гэта лічба, хаця і не вельмі значна, але паменшала: ужо недацягвала да 80 працэнтаў, гэта сведчыць, што паціху людзі ўсё ж пераарыентаваныя са спадзяванняў на дзяржаву ці іншага "добрага дзядзюку" на ўласныя сілы.

Якое ж выйсце бачаць грамадзяне Беларусі з сённяшняй эканамічнай ды і палітычнай таксама калатнечы, якая вымотвае душу і сілы? Хутчэй за ўсё, у кожнага на гэты конт сваё меркаванне. Але са сцвярдэннем, што рэформы ідуць занадта марудна, пагадзіліся тры чвэрці апытаных.

У такіх умовах не дзіўна, што ў народзе жыве і пашыраецца настальгія па "эсэс-

раўскіх" часах. І ці можна чакаць іншага, калі перамены эканамічнага стану ў лепшы бок за апошнія пяць год адзначылі толькі 7 працэнтаў рэспандэнтаў, у той час як пагаршэнне — кожны чацвёрта з пяці.

Штогод у снежні "Грамадская думка" праводзіць спецыяльныя апытанні, прысвечаныя дэмансцяцыйнаму дамовы. І кожны раз карціна ўсё больш і больш "пераварочваецца". Калі адразу пасля віскулёўскіх пагадненняў рашэнні, прынятыя ў Бела-вешкай пушчы, падтрымлівалі прыблізна 80 працэнтаў апытаных, то зараз гэтая лічба не перавышае 25. Тым не менш, сёння значная частка насельніцтва схільна лічыць: Беларусь павінна заставацца незалежнай дзяржавай. Мабыць, зноў уплывае супярэчлівае як самой свядомасці людзей, так і працэсу яе фарміравання — вельмі ж хутка адбываюцца падзеі.

У той жа час, нягледзячы на сум па няхай небагатай, але "стабільнай" савецкай мінуўшчыне, чалавеку і ў крывісны перыяд уласціва глядзець наперад: што ж рытуе наступны дзень? Трэба зазначыць: песімістаў на сёння, безумоўна, болей, чым аптымістаў. У летапісім лістападзе на пытанне сацыялагаў: "Колькі спатрэбіцца часу, каб дасягнуць узроўню жыцця, які будзе вас задавальняць?", "немагчыма сказаць" і "ніколі" адказалі амаль 70 працэнтаў апытаных. Велізарная лічба, але за год да таго яна раўнялася прыблізна 80 працэнтам. І ўсё ж нават і так мізэрная лічба задаволеных сваім станам (3 працэнта ў 1994-м) праз год скарацілася да 2 працэнтаў.

Такое яно, "новае" жыццё, — праблемае, жорсткае, часам незразумелае. Асабліва для тых, хто не прывык рабіць яго сам, сваімі рукамі, хто чакае даброт на "сподачку з блакітнай каёмачкай", а такіх сярод нас, былых савецкіх грамадзян, большасць; хто хаця і не лічыць сябе дурнем, крый Божа!, усё ж упэўнены, што недзе там, "наверсе" ўсё ведаюць лепей... Але новыя ўмовы нараджаюць і "новыя песні", дакладней, я маю на ўвазе толькі адну прымаўку: "Калі ты такі разумны, чаму такі бедны?" І сапраўды, чаму?

Галіна УЛІЦЕНАК.

ЛЕГЕНДАРНЫ ПАРТЫЗАН-ПАЛЯШУК

Сёлета спаўняецца 50 год з дня смерці легендарнага беларускага партызана-паляшук Дзёда Талаша. Але толькі дзесяць год назад, пасля смерці яго сына Зміцера [на аповесці "Дрыгва" — Апанаса], унукі аддалі дом у вёсцы Нава-сёлкі Петрыкаўскага раёна, у якім жыў Зміцер, для арганізацыі тут музея-сядзібы. Акрамя гэтага, адноўлены і дом, у якім жыў да апошніх дзён Дзед Талаш, сабраны многія яго рэчы. Арганізатарам і стваральнікам музея-сядзібы была настаўніца Кацярына Корж.

НА ЗДЫМКАХ: В. ТАЛАШ [на здымку злева] сярод удзельнікаў партызанскага руху ў гады Вялікай Айчыннай вайны; заснавальніца музея-сядзібы Дзёда Талаша Кацярына КОРЖ.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА.

ПРАЗ ПРЫЗМУ ПРАЦЭНТАЎ

БЕЛАРУСЬ: ПАЛІТЫКА, МОВА, СУСЕДЗІ

На пытанні праведзенага ў мінулым годзе Інстытутам сацыялогіі Акадэміі навук Беларусі апытання аб міжнацыянальных адносінах адказвала проста насельніцтва, людзі з вуліцы. Ці, калі ўжываць сацыялагічныя тэрміны, выбарка была выпадковай. Такая выбарка, нават калі не вельмі дакладна адлюстроўвае сацыяльны, прафесійны ці нацыянальны склад грамадства, звычайна падае ўвесь спектр грамадскай думкі і заслугувае даверу ў пытанні вызначэння прырытэ-таў.

Найперш — хто ён такі, гэты чалавек з вуліцы, на памяркоўнасць якога спасылаюцца шматлікія прамоўцы, што ён ведае пра сябе? Ён даволі упэўнена вызначае сваю нацыянальную прыналежнасць (адмовіліся ад адказу на пытанне аб нацыянальнасці толькі 0,8 працэнта апытаных) і лічыць, што нядарэчна валодае беларускай мовай. З астатніх складаючых беларускай нацыянальнай культуры яму лепш за ўсё вядомыя прозвішчы беларускіх пісьменнікаў ды нацыянальнай стравы і горш — прозвішчы мастакоў і сэнс новага дзяржаўнага герба. (Нават пералічыць дэталі нацыянальнай вопраткі аказаліся здатнымі больш рэспандэнтаў, чым вытлумачыць, што значыць галоўны дзяржаўны сімвал). Ён, хутчэй за ўсё, лічыць сябе веруючым і не блытае нацыяналь-

ную і рэлігійную прыналежнасць, а галоўнае каштоўнасцю ў жыцці называе зносіны паміж людзьмі. У сродках масавай інфармацыі ён найперш цікавіцца палітыкай, духоўным жыццём і пытаннямі аховы парадку і ў апошнюю чаргу — фізкультурай і спортам. Свой узровень жыцця і палітычную актыўнасць ацэньвае невысока.

Цяпер — пытанні праблемныя, у вырашэнні якіх часцей за ўсё спасылаюцца на інтарэсы народа. На пытанне аб мове, тут сфармулявана больш карэктна, чым падчас майскага рэфэрэндуму, былі атрыманы, аднак, таксама не вельмі сучасныя для нацыянал-радыкалаў адказы: 73,4 працэнта апытаных выказаліся за дзяржаўнасць рускай мовы і толькі 10,6 працэнта адмовілі ёй у праве на гэты статус. Але даныя яшчэ не сведчаць аб поўнай адсутнасці веры ў будучыню беларускай мовы і культуры: вучыць сваіх дзяцей па-беларуску згадзіліся 42,2 працэнта рэспандэнтаў, на пытанне: "Ці можа адродзіцца беларуская культура?", адказалі "Адродзіцца абавязкова" 36,6 працэнта, а большасць небеларусаў спадзяецца і на адроджэнне сваіх нацыянальных культур. Праўда, памкненне да адроджэння — хутчэй чыста ідэальнае, чым выкліканае ўсвядомленай неаб-

ходнасцю. На пытанне: "Як вы лічыце, адроджэнне беларускай нацыянальнай культуры ў рэспубліцы палепшыць ці пагоршыць узаемаадносіны з іншымі нацыянальнасцямі?" большасць рэспандэнтаў адказала: "Думаю, што нічога не зменіцца".

Яшчэ адно прыціповае пытанне: "Ці падтрымліваеце вы суверэнітэт Беларусі?" Станоўчы адказ на яго далі 56,1 працэнта апытаных, а яшчэ 25,2 працэнта прызналіся, што не зусім разумюць, што гэта значыць. Але і тут, перш чым спасылацца на "волю народа", трэба зразумець, да чаго канкрэтна гэта воля скіравана. 52,1 працэнта апытаных лічаць, што суверэнітэт павінен працягвацца ў самастойнасці эканомікі рэспублікі, і толькі 45 працэнтаў — у самастойнасці палітыкі. Большасць жа (64 працэнта) упэўнена, што суверэнітэт — гэта стварэнне больш высокага ўзроўню жыцця для народа.

І, нарэшце, пытанні аб нацыянальных амбіцыях. З непаважлівым стаўленнем да людзей іншых нацыянальнасцей сустракаліся часта 23,9 працэнта апытаных і зрэдку — 49,4 працэнта. Вынікі апытання даюць пэўныя падставы для высновы, што значная частка рэспандэнтаў ставяцца прадурзата да

прадстаўнікоў асобных нацыянальнасцей. Адказваючы на пытанне аб прычынах непавагі мясцовага насельніцтва да "іншародцаў", 47,7 працэнта зазначыла, што "яны паводзяць сябе як гаспадары", 38,7 працэнта — што "лічаць, быццам усё прадаецца і купляецца", а 29,4 працэнта выбралі яшчэ больш катэгарычны адказ: "Яны імкнуцца падмануць нас". Аднак глебу для сур'ёзных нацыянальных канфліктаў на Беларусі бачаць толькі 8,7 працэнта рэспандэнтаў (48,7 працэнта лічаць, што могуць узнікнуць канфлікты не вельмі значныя). Трэба дадаць, што нацыянальная варожасць жыхароў Беларусі наўрад ці звязаная з уяўленнем аб сваёй альбо агульнаславянскай нацыянальнай выключнасці — хутчэй, гэта даніна не лепшым традыцыям ці рэакцыя на бытавыя канфлікты. На думку апытаных, непрыманне часта выклікаюць каўказцы (79 працэнтаў), цыганы (52,1) і яўрэі (37,1), але толькі для 7,1 працэнта рэспандэнтаў яно асацыіруецца, напрыклад, з літоўцамі — нацыяй таксама не-славянскай.

Якім чынам пераадолець нацыянальную прадурзатасць? Спадзяюцца на тое, што яна

знікне ў міжнацыянальных шлюбах, не варта: вельмі малая колькасць рэспандэнтаў абрала б у якасці сваяка не беларуса ці рускага, і толькі для 25,4 працэнта нацыянальнасць тут не мае значэння. Больш надзеі на паўсядзённыя зносіны з суседзямі. Да іх нацыянальнасці індывідуальна ставяцца адпаведна 63,7 працэнта і 60,2 працэнта. Але тут усё залежыць ад таго, які, скажам, каўказец трапіць у начальнікі ці суседзі. Лозунг "узаемаразуменне праз культуру" таксама наўрад ці мае ў нас пераможную сілу: 49,4 працэнта рэспандэнтаў выказалі жаданне болей ведаць пра людзей іншых нацыянальнасцей, але толькі 21,7 працэнта з іх згодны чытаць кнігі па тэме, для большасці ж гэта жаданне — проста мара аб падарожках. Таму, як заўсёды, галоўныя спадзяванні на дэпутатаў. Іх нацыянальная прыналежнасць не важная для 40 працэнтаў рэспандэнтаў, і, значыць, з парламенцкай трыбуны прадстаўнік любой нацыі мае магчымасць прадэманстраваць свае лепшыя якасці — як уласна нацыянальныя, так і агульныя для ўсяго шматнацыянальнага беларускага народа.

Марына КУНОЎСКАЯ.

("Народная газета").

БЕРА

Святлана ЧЫЖЫК -- паслушніца адкрытай нядаўна ў Мазыры Сянта-Нікольскай царквы. Яна да таго ж і настаўніца нядзельнай школы, хаця вучыцца і сама: Святлана -- студэнтка Палескага ўніверсітэта. Каля 50 вучняў прыходзяць ў школу і знаходзяць тут шмат цікавага.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛНА.

3 ВІЛЕНШЧЫНЫ

ВАНДРОўКА

НА АЗЁРНУЮ ВІЦЕБШЧЫНУ

Нядаўна вучні беларускай школы горада Вільні здзейснілі задуманую вандроўку на Віцебшчыну. Раніцай на школьным аўтобусе ад'ехалі ад школы. Хоць дзень быў пахмурны, накрапаў дождж, але настрой ва ўсіх быў цудоўны. Ехалі, жартавалі, слухалі музыку, любаваліся краявідамі. Настрой сапсавала мыгня, бо на мяжы прастаялі гадзіну, цяпер не так лёгка пабываць на сваёй гістарычнай радзіме. Шэсць гадзін былі ў дарозе і вечарам прыехалі ў Наваполацк, дзе на турыстычнай базе размясціліся на начлег.

На наступны дзень паехалі ў Віцебск. Віцебшчына -- азёрны край! Знаёмства з горадам пачалося з высокага берага Заходняй Дзвіны, потым наведлі ўнікальны манетны музей, гістарычны музей, помнікі старажытнага і веча маладога горада, у якім цесна пераплятаюцца шляхі мінулага і сучаснага. Лёсы многіх вядомых людзей звязаны з тэрыторыяй горада на Заходняй Дзвіне. Колькі бачыла за стагоддзе старая віцебская ратуша! Гэта вядомы ўсяму свету мастак Марк Шагал, які нарадзіўся ў Віцебску, віцэ-губернатар Іван Лажэчнікаў, у 1812 годзе ў ваенны шпіталь Віцебска прывезлі бацьку Міхаіла Лермантава. У Віцебску былі Ілья Рэпін і Уладзімір Маякоўскі. На беразе Дзвіны спыняўся Аляксандр Пушкін у траўні 1820 года і ў жніўні 1824 года на шляху ў паўднёвую ссылку і калі вяртаўся назад. Зараз на гэтым месцы стаіць арыгінальны помнік рускаму паэту, дзе мы спаткалі віцебскага паэта Давіда Сімановіча, які падараваў нам свой зборнік вершаў.

На наступны дзень мы былі ў старажытнай сталіцы Беларусі -- Полацку. Тут усё звязана з гісторыяй: Чырвоны мост, помнік Францішку Скарыне, будыні старога горада. Наша знаёмства пачалося са Спасо-Ефрасінеўскага манастыра -- келля, двор, дзе 800 гадоў назад жыла, малілася, працавала патрыётка і асветніца Ефрасіння

Полацкая. Усё тут уражвае, вельмі чыста прыбрана, чыстыя.

Потым мы пабывалі ў белаканнай Полацкай Сафіі. Як прыгожа і трывала будавалі нашы продкі! Шмат яна бачыла разбурэнняў, войнаў, але выстаяла і сёння здзіўляе нашчадкаў. Сваімі вежамі рвецца ўвесь, вяртае ў мінулае і, здаецца, заклікае: "Спыніцеся, пастойце, паглядзіце, паразважайце". Побач, на крутым беразе Дзвіны, стаіць Барысаў камень. Потым мы знаёмліліся з гістарычнымі мясцамі Полацка, наведлі музей кнігадрукавання. І, увягуле, кожны драўляны дом горада -- помнік народнага мастацтва. Такія прыгожыя ліштвы на вокнах, выражаныя з дрэва, конная непаўторная, гэта гаворыць аб мастацтве гусце і майстэрстве продкаў.

Поўныя ўражанняў ад убачанага і пачутага, мы вярталіся ў Вільню. Па дарозе заехалі ў вёску Празарокі, што на Глыбоччыне, наведлі музей заснавальніка беларускага тэатра Ігната Буйніцкага (1861-1917), які нарадзіўся недалёка ад Празарокаў у вёсцы Палевачы, потым вучыўся ў Рызе і зноў вярнуўся ў родную вёску, працаваў каморнікам і тут заснаваў тэатр. Музей знаходзіцца ў будынку мясцовай школы. Заснавала музей настаўніца беларускай мовы і літаратуры Вольга Гянька, якая працавала ў архівах Вільні і Мінска, сабрала шмат дакументаў, фотаздымкаў, вельмі цікава расказвала пра І.Буйніцкага. Вось прыклад адданасці сваёй справе. Калі ў чалавека ёсць ідэя, ён зможва вытрымаць усякі цяжкасці. А іх наперадзе шмат у Вольгі Дзмітрыеўны: пачата будаўніцтва музея І.Буйніцкага, асобнага будынка.

Потым заехалі ў вёску Прошкава, наведлі музей экалогіі, школу. Дарэчы, школы ў вёсках Празарокі і Прошкава добра абсталяваны, ёсць падручнікі, дастаткова наглядных дапаможнікаў.

Ноччу стомленыя, прыціхлыя вярнуліся дадому ў Вільню. А наперадзе новыя сустрэчы з бацькаўшчынай.

Леакадзія МІЛАШ.

ЗАМЕСТ ЮБІЛЕЙНЫХ НАТАТАК

КАЗАЎ УЛАШЧЫК...

Недалёка -- Воўкавічы. Цяпер гэтыя начальнікі, хай іх халера, перарабілі на Валчковічы! І скрозь лес Скарынінскі. Вясною да таго лесу падыходзіш, сэрца ад хараства млее. Не ведаю лесу, дзе б так гожа птушкі спявалі. У 1921 годзе быў загад Троцкага рыхтаваць лес на паліва для чыгункі, дык я хадзіў на плаванне... Далей ішоў лес Прылуцкі, куды горшы, -- зараз кэмпінг там зрабілі. Балюста там было і, вядома, "нячыстая сіла" вадзілася. Коні гразлі, вясной трэба было далёка аб'язджаць. А Скарынінскі -- на высокім месцы. Зяблікі, зязюлі, а жаваранкаў... адусюль, здавалася, туды пазляталіся, -- такі галас густы, пералівісты! Вось пішу да сястры: помніш, як мы праз Скарынінскі лес хадзілі!..

НАСТАЎНІКІ

У Мінску пры Пілсудскім дзве беларускія школы адчыніліся: пачатковая -- 3-класная і сярэдняя (рэальная). Мая мара была трапіць у рэальнае вучылішча: надта ж прыгожая форма была ў рэалістаў. Але адзінка па арыфметыцы на ўступным экзамене ўсё перакрэсліла. Што ўжо адлакаў тады... Так я апынуўся ў пачатковай. У трэцім класе -- 1919 год -- да нас трое настаўнікаў новых прыйшло. Шнаркевіч Язэп -- мову і літаратуру беларускую вёсці, Гурскі Міхась -- пазней дырэктарам Купалаўскага тэатра працаваў, з ім мы на высіпцы, у 31-м, ад Мядзведзева да Кацельнікава ў адным чоўне плылі, а трэці -- Тэраўскі, спевы выкладаў, -- маленечкі такі, лысы.

Дык ведаецца, гэтак Шнаркевічу патрэбіўся з які месяц каб з нас "русскіх глянец" дашчэнтку злез. Дагэтуль жа ледзь не кожан з вучняў на ровіў падкрэсліць сваю "нетуэйшую" культурнасць. Было троху шляхцоў, троху жыдоў -- пераважна з горада, а рэшта -- прасцейшыя, з вёсак колькі чалавек. Аднаго разу працягаў быў "Горад і вёска" Сігізмунду, аднакласніку. Той старэйшы быў, гадоў мо 18, вечарамі ў рэстаране афіцыянтам прырабляў ужо. І ўявецца сабе, выслушаў гэты шляхцоў маю дэкламацыю, але ж як паблажліва: "Я прастой язык панімаю", -- вась і ўсё яго ўражанне. Мне ж рупіла паказаць, што і я адукаваны, ня горшы за іншых, а тут...

Пасля, як прыйшоў Шнаркевіч ды пачаў чытаць нам "Дыяменты беларускай паэзіі", затым "Родныя зьявы" Коласа... А следам за настаўнікам і вучні пацягнуліся да беларускага слова. Памятаю, у класе ўголас чыталі "На Вялікідзень". Не паверыце, а чытанне тое і праз шэсцьдзесяць гадоў да драбніц помніцца: "Ноч была ціхая, цёмная, цёплая..." Надта ж гэта да душы прыпала, што велікодная ноч зазвычай бывае і цёплая і ціхая. І вась гэты Шнаркевіч пазаймаўся з намі якіх з паўгода, а як жа разварушыў пачуцці, фантазію, -- пад настаўніка цяпер ледзь не кожан мкнуў раўняцца. Пра Нямігу колькі ен цікавага распавядаў, здаецца, тады -- "Слова аб палку Ігаравым" упершыню пачаў як беларускі твор. З Шнаркевічам я пасля спаткаўся ў Вільні -- у 1966 годзе. Меў ужо сваю кнігу -- прывёз яму.

Тое ж самае і з Тэраўскім -- ці не ўпершыню пачалі мы, вучні, па-беларуску спяваць.

Працяг.
Пачатак у № 6.

А ў бары-бары
тры дарожанькі,
тудою ішлі
тры жаўнерыкі...

Гэта ж спазніўся быў на ўрок ці што, не помню ўжо, але ў клас не пайшоў. І вась стаю на карыдоры пад дзвярыма і слухаю, як яны ў класе спяваюць -- ладна так, стройна "А ў бары -- бары...". І крыўда нейкая агорала, памятаю, мяне, што яны там спяваюць, а я за дзвярыма стаю.

25 сакавіка 1920 года -- вяснова было, помніцца, сонечна. Вывелі нас, вучняў, на вуліцу -- свята, кажучь. Што за свята, -- пытаемса. Дзень Народнай Беларускай Рэспублікі, -- такім макарам і першае маё дзяржаўнае святкаванне ад іх -- ад Шнаркевіча і Тэраўскага. Тады ж з нашага класа тры чалавекі пайшлі ў Беларускае войска. Форма звычайная, але на шапках -- Пагоня. Глядзелася! І нам, маладзейшым, заздрасна было. Бядуля ж, Змітрок, маёрам Беларускага войска быў. І Леніна, і Бальшавікоў сцябаў, але не кранулі яго, пранесла...

РУСЬ -- ЛІТВА -- СКАРЫНА

Скарына, бачыце, пачаў друкаваць кнігі. Але ж існавала ўжо багатая рукапісная традыцыя, з якой ен вырас. Дык вась паспрабуйце ўявіць сабе -- з якімі рукапісамі знаёміўся Скарына, якой кніжнасцю -- і рукапіснай, і магчыма, друкаванай -- Полацк тагачасны жыў, што мог чытаць малады Францішак. Відаць, і летапісы ведаў ен. І ў самым Полацку летапісанне вельмі верагодна, што вялося. Урываю, на які спасылаўся Тацішчаў, наўрад ці выпадковы. Тое ж самае і з друкаванымі кнігамі -- у Скарынавыя часы траплялі ж яны на беларускія землі. Калі б прааналізаваць Скарынавыя прадмовы, іншыя яго тэксты -- можна натрапіць на якія ўскосныя звесткі -- што ен чытаў. Але ж трэба чытаць ды перачытваць: не пяць, не дзесяць, а хаця б разоў дваццаць. За кожным такім перачытваннем нешта новае заўважаеш.

Скарына -- ен жа і дзяржаўнік, не толькі перакладчык Бібліі. "Братія мои русь" -- гэта ж пісалася, калі Літва спрабуе стаць цэнтрам усяе рускае дзяржавы, палітычна кансалідаваць рускія землі, насуперак Маскве. Адсюль і Смаленск -- цэнтр руска-літоўскага летапісання. Чаго не могуць абвергнуць Абэцэдарскі і вучні, скрозь у іх адно і тое ж: Літва дэнацыяналізувала Беларусь. Падумаць толькі -- пануючы народ дэнацыяналізуецца! Гэта ад Л. ідзе, катэгарычнасць.

Русь... Ці была ў часы Скарыны розніца паміж Украінай і Беларуссю? Тады ж і Магілёў, і Валыншчына было тое самае. Любаўскі піша -- Літоўска-руская дзяржава не ступала ў магутнасці ніякаму. А вайсковая дэмакратыя ў Літве -- вяска стаяла. Цяпер жа ў беларускіх публікацыях, хай іх халера, так і пішучь -- "прастол". А было ж скрозь "сталец". Наваградка -- першая сталіца (XIII стагоддзе), з часам уступае ў саюз з Літвой. Але Літва -- толькі дапаможная сіла, а кіруючая -- наваградская дзяржава. Раскопкі наваградзкія, культура -- сляды, якіх нідзе няма.

Унія Літвы з Польшчай. З падручніка ў падручнік: імкненне польскіх феадалаў на Усход. А тое, што Літва мусіла бараніцца ад Усходу, ад Масквы -- ціша.

Гэтаму пстрыкачу з універсітэта я так і напісаў: ня трэба хаяць Каяловіча, бо розніца паміж Вамі і Каяловічам у тым, што Вы спасылаецца на Маркса, а Каяловіч -- не.

Як я гляджу на Ермаловічаву легенду аб заваяванні беларусамі Літвы? Гіпотэза карысная. Бо змушае перагледзець устарэлыя погляды. І маладым імпануе -- чаму не яны нас, але мы іх. Але ж абвергнуць даўнюю канцэпцыю -- няпроста. Лацінку трэба ведаць і не абыяк, а навукова; літоўскую мову -- старажытную, нямецкую; стараславянскую, летапісы -- так, як ведае іх Лаўмяньскі. Шкода, універсітэт дапёкі ад гэтых спраў.

БЕЖАНСТВА

Такая страшэнная драма! Людзей пагналі, палілі вёскі. Па ўсяму свету беларус -- на пакізішча, да Андзіжана, Уладзівастока. Каб гэтую тэму ўзяць было гадоў дваццаць назад. Яшчэ жывыя былі людзі, якія бежанства перанеслі ў першую вайну. Маглі б вучні распяць іх -- дзе былі, як жылі. Трэба было праз газету. Гаварыў я пісьменнікам, у Інстытуце гісторыі. "У вас такая ідэя, то і рабеце", -- вась так. А Т. і гаварыць не стаў. Мне васьм ці дзесяць школьніц ад сваіх бабулек успаміны даслалі. Зоська Верас з Вільні меркаванні выказала. Але ж работа вялікая, усенародная, лічыце.

Як паехалі ў свет -- знайшлі сваю нацыю. Скрозь жа дома звалі сябе рускімі. А тут у Тамбове ці Саратаве ім, не без насмешкі: "Какие же вы русские, -- по-русски и говорите как надо не умеете". У нас, у Віцэаўшчыне, падчас першай вайны салдаты стаялі. "Вы кто?" -- у мацеры пытаюцца. "Мы рускія", -- адказвае. "Какие вы русские! Вы -- поляки!" -- і на ікону уніяцкую на куце паказваюць.

МОВА. ШКОЛА. БЕЛАРУСІЗАЦЫЯ

Самае хворое ў нас месца -- мова. Трэба ж! У школе толькі з трэцяга класа вучыць мацярынскаму слову дэвалюцыю. Дзе халі!

Ведама, у нас жа скрозь лічылася: правільна -- па-руску, далікатна -- па-польску. Быў я на бацькавай радзіме. У Дзяржынску заходжу ў музей. "Дык чаго ж вы, пытаюся, не маглі па-беларуску напісаць?" Ш., дырэктар школы -- з нашай жа вёскі, але ж, бачыце, "правільным" стаў. Што яму беларускае -- начальства зважаць. Некалі дырэктару школы ў Клецку я паслаў "Хроніку Быхаўца". Адказаў чалавек, таксама культурны і ў паперах дасведчаны: "Очень благодарен за книгу!"

Жыдкі, кажаце. У 25-м, 26-м годзе, як пайшла беларусізацыя, дык яны вунь як стараліся. Шыльды на сваіх лаўках -- толькі па-беларуску: "Дробны гандзюль"... Тады ж ніводнага шыльду не было, каб не па-беларуску.

Го! У тых часах -- вы ж не памятаеце -- беларусізацыя модна было. Хто не ўмеў -- стараўся.

Аляксей КАЎКА.

8

— А я на іх пляваць хацеў, — адказаў са злосьцю. — Няхай даносяць! Папрашу Шчур, каб абавязкова даведаўся, калі ізноў пойдучь за граніцу, і на “чыстую” іх выведу!

— Гэта я разумею! У гэта я гуляю! — вымавіў Грабар.

— Што казаў Шчур? Будзе работа?

— Зараз нічога няма. Шчур сказаў: пацярпіце! Няхай стануць цёмныя ночы. Тады пачнецца работа! Першая катэгорыя!

— Абрыва мне чакаць.

— Дык пайшлі да баб. Ведаю тут у адной вёсцы такіх кабет, што трасца чалавека схопіць! Першая катэгорыя!

Сонца зайшло. Вырушылі ў вандруюку да адной з навакольных вёсак. Садзімся на вялікім камені, непадалёку ад апошняй з канца хаціны, і зводдаль назіраем за вячэрнім рухам на вёсцы. Пастухі гоняць з выпасаў, у хмарах пылу, чароды кароў. Каля нас праходзіць сялянін. У яго вялізны ўскудлачаны лоб і магутныя, счарнелыя, дэфармаваныя ступакі ног.

— Памагай, Божка, Валентаму! — крычыць яму Грабар.

Хлопец паварочвае да нас потны твар.

— Га?.. Дзякую!

Пакрочыў далей.

— Бачыш, які аўтаматычны карабін, — вымавіў Грабар.

— Дзе аўтамат?

— Ну, на плячы нясе.

— Гэта ж віль!

— Уласна... Беларускі аўтаматычны карабін, адразу 5 дзюрак робіць!

— Ну, а як выглядае беларуская гармата?

— Сякера, — кажа Грабар. — Дай у лоб, конь ня вытрымае!

Ад лугавін да нас набліжаецца гурт дзяўчат з граблямі ў руках. Спадніцы ў іх высока папад-тыканья, кашулі потныя. Як на парадзе, трасучы цьцкамі, праходзяць побач, пакідаючы пасля сябе моцныя пахі поту, сыру, цьбулі і гною. Паглядзелі ўважлівымі каровінымі вачыма бяз выразу і пайшлі далей, з выклікам калыхаючы бэд-рамі.

— Ганка, у цябе каса заплялася! — крычыць Грабар.

Адна з дзяўчат датьяецца даланей шы.

— Ня ззаду... сьпераду! — кідае ёй Грабар.

— А што б цябе трасца ўзяла, — адказвае Ганка.

Астатнія дзяўчаты паказваюць у шырокіх усмешках ружовыя дзясны і па эскадрону здаровых белых зубоў.

— Прыходзьце, хто хоча, да Акуліны. Пагуляем! — крычыць усюлед дзяўчатам Грабар.

— Добра, — адгукаецца здаля адна з іх.

Сядзім далей на камені. Надыходзіць цёплы веснавы вечар. Зьмяркаецца. Грабар падымаецца зь месца і, сьціснуўшы кулакі, пацягваецца, аж косыць трашчаць.

— Ну, пайшлі! Пагуляем, першая катэгорыя!

Крочымы вузкай крывой вуліцай у глыб вёскі. Усё тут натуральна: смурод, бруд, голод... Жанчыны таксама: калі прыгожыя — дык прыгожыя, калі брыдкія — дык брыдкія. Ва ўсёй вёсцы ня знойдзецца гарсата, парыка, штучных зубоў. Толькі крыху румян, пудры і памады. І то ў адной з дзвюх, больш зможных, хацін, якія знаходзяцца ў цяснейшым кантакце зь мястэчкам.

Ужо першая гадзіна ночы. Мне вельмі хочацца спаць, але перамагаю санлівасьць і пільна

Ноч цёплая і ціхая. Цёмнае неба пакрыта мноствам зорак, якія асьвятляюць мясцовасьць на значнай адлегласьці. Сяджу на беразе высокага, у некалькі метраў, абрыву, унізе якога ляжыць тракт, што вядзе з Ракава на Мінск. У левай руцэ трымаю ліхтарык, у правай — зарадканы парабел.

Уважліва ўглядаюся ў на-

ўзіраюся ў напрамку моста. У гэты момант ззаду чую нейкія ціхія шлоахі. Нахіляюся да зямлі і падрыхтоўваю рэвальвер. Разносіцца ціхі сьвіст. Два разы. Адказваю. Збоку, з-за дрэў, паказваецца Шчур. Садзіцца каля мяне і шэпча:

— Напэўна, ужо ня пойдучь.

— Напэўна... Далёка па першай...

— Закурым?

— Давай.

Сяргей ПЯСЕЦКІ

“КАХАНАК ВЯЛІКАЙ МЯДЗВЕДЗІЦЫ”

прамку моста, які знаходзіцца ў ста кроках ад мяне. Сюды дэляе шум вады, але я ня бачу ні моста, ні рачулікі. Зьлева ад моста вада булькае па каменных. Чакаем паўстанцаў, якія будуць вяртацца гэтым шляхам з Саветаў, несучы шкуркі. Павінны, як лічым з дакладнай інфармацыі і ўласных назіранняў над мясцовасьцю, перайсьці па камянях рачулку, а пасля, праз выкапаную ў доўгім узгорку дарогу, выйсьці на вялікую плячу. Тут дарога ўтварае нешта накшталт яра шырынёй на чатыры-пяць метраў, а даўжынёй у некалькі дзесяткаў крокаў.

Я знаходжуся з аднаго боку, а Шчур насупраць, каля ўвахода ў гэты штучны яр. Зручная пастка для групы, за якой палюем два тыдні і якая ўжо тры разы высільвала ў нас з рук. Ім неж дзіўна шанцуе! Гэта нас дражніць, і мы з упартасьцю высочваем іх далей. У гэтым яры робім засаду тры начы запар.

Стайць сярэдзіна жніўня. Лета адпывае. Чацьвёрты месяц палюем на паўстанцаў. Схапілі больш дзясці груп. Напэўна, больш, чым стражнікі з двух бакоў граніцы на працягу ўсяго года. Малыя партыі паўстанцаў, якія ходзяць на ўласную руку, не чапаем увогуле: гэта занадта дробная для нас рыба. Высочваем вялікія групы, якія пераносяць дарагі тавар. Некалькі груп разьбілі ўшчэнт, бо купцы, убачыўшы стальня правалы, перасталі даваць ім тавар. Ня разпрацуем “на моц” з машыністамі тых груп або зь іх членамі, якія дамаўляюцца са Шчурам у вялікай таямніцы перад астатнімі сябрамі. Менавіта яны паказваюць дакладныя дарогі і пункты, а мы наладжваем засады ў Саветах. Імітуючы падпольнікаў, чэкістаў, сексотаў, бяром іх “жыўцом”, перш чым тыя здолеюць зразумець, што адбылося і хто мы такія.

На мне чорная скураная куртка і шапка з чырвонай зорчак. Акрамя гэтага, нашы карычневыя штрокісы, абштытыя скуранымі лампасамі, і боты з доўгімі халявамі. Гэтаксам апрапануты і Грабар. На Шчуру доўгі вайсковы шынель і вайсковая шапка без адзнак.

Ужо першая гадзіна ночы. Мне вельмі хочацца спаць, але перамагаю санлівасьць і пільна

Адыходзім у глыб лесу. Здымаю зь сябе курткі. Кладуся на зямлю. Накрываю курткі галаву і верхнюю частку тулава. Закурю папяросу. Хаваю яе ў руках і вяртаюся да Шчура. Ён таксама запаліў папяросу.

Доўга сядзім моўчкі і курым. Адначасова ўважліва прыслухоўваемся, што робіцца навакол, і аглядаем перад сабой мясцовасьць.

Сядзім на краі адхону. Ногі зьвесілі ўніз. Пад намі рассыпаецца шэрая паласа дарогі і зьнікае ў сівым сутонні.

Грабара з намі няма. Ён у засадзе з другога боку рэчкі ў купіне кустоў, недалёка ад моста. Мы ўлічваем тое, што група можа падацца іншай дарогай, бо зь левага боку моста таксама знаходзіцца брод. Калі б Грабар заўважыў, што паўстанцы перапраўляюцца там, ён павінен быў паведаміць пра гэта, і мы разьлічвалі перапыніць іх у некалькіх кіламетрах ад абранага месца.

Калі сядзелі, асьцярожна пакурваючы, на краі адхону, заўважыў, што ўнізе нешта рухаецца. Гэта выглядала так, як бы раптоўна частка дарогі пачала бяз шуму паўзці ўгару... Пасьпешліва нахіляюся ўніз. Чую лёгкі звон, нібы ад удару металу аб метал. Зноў такі самы звон. Напэўна, стук зброі... Падымаю з каленяў парабел і кладуся на крайку рова. Шчур укленьчы побач з рэвальверам, падрыхтаваным да стрэлу. Сплывае некалькі секунд, і мы бачым, як унізе, акурат пад намі, сунуцца два ўзброеныя чырвонаармейцы. Іх сівыя шынелі зьліваюцца з шэрым фонам дарогі, і, калі б ня рухаліся, нельга было б іх заўважыць нават з такой блізкай адлегласьці. Лёгкі бразгат зброі грыміць без перапынку, пры кожным іх кроку. Тупату ўвогуле не чуваць, бо ногі чырвонаармейцаў патанаюць у мяккім пыле, што засьцілае дарогу...

Усё глядзім ўніз. Губляем іх са зроку. Лёгкі стук зброі сьціхае ўдалечыні.

— Пайшлі, — ціха кажу я Шчуру.

Той доўга не адказвае мне, а пасля шэпча:

— Не... Стаць...

— Пайду пагляджу.

Падымаюся і, робячы павольна і ціха вялікае паўкола паміж

соснаў, якімі зарос верх рова, выходжу на ўскрай вялікай паляны, пасярэдзіне якой бяжыць дарога да граніцы. Не адрозьніваю ні процілеглага, парослага лесам краю паляны, ні мастка на дарозе, у той жа час мне здаецца, што я чую ляскат зброі, які аддаляецца. Кладуся на зямлю і гляджу ў напрамку дарогі такім чынам, каб позірк наўскассяк трапляў на цёмны

фон неба. Абсяг так значна па-

шыраецца. Мне здаецца, што адрозьніваю постаці людзей, якія адыходзяць па дарозе. Амаль упэўнены ў гэтым. Вяртаюся ў лес і крочу да краю абрыву. Тут у адным месцы, паміж выступаючымі карэньямі сасны, я пакінуў брызентавую торбу, у якой было шэсьць пляшак сьпірту, літр лікёру і больш дзясятка шакаладных плітак.

Шукаю тое месца. Нахілюшыся ўніз, павольна іду паміж дрэвамі. У левай руцэ ліхтарык, у правай парабел. У гэты момант заўважаю ля краю абрыву, недалёка ад пня старой сасны, нейкую шэрую пляму. Думаючы, што гэта мая торба, нахіляюся, каб яе ўзяць. Нечакана тая пляма адсоўваецца ад маёй выцягнутай рукі, і я чую крык:

— Кто это? Руки вверх!

Раблю моцны скачок назад і ўніз. Укленьваю і з выцягнутай улева рукі накіроўваю перад сабой сноп электрычных промяняў зь ліхтарыка. Бачу дзве галавы ў будзёнаўках з чырвонымі зоркамі наперадзе. Дзьве карабінавыя рулі, накіраваныя ў тое месца, дзе перад гэтым за хвіліну быў я. Адначасова справа, зь берага рова, бліснуў яшчэ адзін ліхтарык і даляцеў голас Шчура:

— Руки вверх!

Я пагасіў свой ліхтарык і саскочыў уніз з абрыву, які ў гэтым месцы быў высокі, і апынуўся паміж чырвонаармейцамі. Трымаю напратова парабел. Шчур сьвеціць на нас зьверху.

— Што за такія, сукіны дзеці? — пытаюся, лаючыся па-расейску.

— Чырвонаармейцы.

— А што вы тут, да д’ябла, робіце?

— Вяртаемся з Краснага. Былі там у засадзе.

— Адкуль будзеце? З граніцы?

— Ну, так.

— А хто вам дазволіў бадзяцца па тылах і рабіць засады?

— Палітрук.

— У вас ёсьць чырвонаармейскія кніжкі?

— Не.

— А адкуль я, да халеры, магу ведаць, што вы сапраўдныя чырвонаармейцы?

— Вы, таварыш, не сварыцеся. Ня маеце на гэта права!

— А чаго тут лазіце і палюаеце нам перамытнікаў?

— Мы ішлі па дарозе... вельмі ціха...

Шчур, працягваючы сьвяціць ліхтарыкам, таксама саскочыў уніз. Пасьля загасіў ліхтарык, і нас на нейкі момант, пакуль мы не прызвычаліся, агарнула цемра.

— У вас ёсьць крыху часу? — запытаўся сябра ў чырвонаармейцаў.

— Ёсьць.

— Дык дапамажыце нам... Трэба ціха.. Могуць пачуць. Зараз палова другой. Ёсьць сэнс яшчэ да трох пасядзець...

Адзін з салдатаў адгукнуўся да мяне:

— Таварыш, на тым баку ў куштах хтосьці сядзіць.

— Адкуль гэта ведаеце?

— Бачылі, як запалілі папяросу. Бліснула запалка.

Зразумеў, што заўважылі там Грабара, і адказаў:

— Гэта наш чалавек... Веддеш Макарава?

— Чулі...

— Гэта ён.

— А мы думалі — перамытнікі. Чакалі, што выйдучь на поле, але ня выпезьлі. Таму пайшлі ўперад, бо ў куштах чорт яго ведае хто можа сядзець.

— Добра зрабілі, — вымавіў я, зьвярнуўшыся да салдат, — калі б нечакана напалі, ён мог бы вас пастрэляць.

Шчур забірае сабе аднаго чырвонаармейца, а я другога. Вяртаемся на свае месцы і цікуем далей. Паціху размаўляю з салдатам. Ён з Барысава. Расказаў мне падрабязна пра сябе і службу. Кажэ, што на адным прамежку падпольнікі возам перавозяць тавар у Мінск. Абяцае дапамагчы нам наладзіць засаду. Пытаецца ў мяне, якой фірмы рэвальвер. Упершыню за сваё жыццё бачыць такую зброю.

Каля трэцяй гадзіны ночы перастаем пільнаваць. Шчур ціха двойчы сьвіснуў і са сваім кампаньёнам сьшоў уніз. Мы таксама зьбягаем з пагорка і выходзім на дарогу. Пасьля дамаўляем сустрэцца з чырвонаармейцамі ў надзелью а дзевятай гадзіне вечара, непадалёку ад купіны кустоў, справа ад дарогі, на тым беразе рэчачкі. Разьвіталіся з салдатамі, якія пакрочылі ў напрамку граніцы. Пасьля мы пайшлі шукаць Грабара. Выпез нам насустрач з кустоў.

— Што ў цябе чуваць? — запытаўся ў таго.

— Былі тут масалкі... удвух... Панюхалі, панюхалі і пайшлі...

Думаў лупануць па іх з комінаў, але не хацеў шухеру рабіць.

— Заўважылі, як ты курьў, — вымавіў Шчур. — Ты глядзі, так нельга!

Пакручастымі вузкімі сьцежкамі мы пайшлі ў глыб лесу. Дарога цягнулася доўга. Некалькі разоў зьмянілі напрамак... Перамералі велікаватую дрыгву. Нарэшце, калі пачало сьвітаць, затрымаліся ў надзейным, добра схаваным месцы. Тут наладзілі днёўку.

Перш за ўсё зьелі сьняданыне. Па малой пайцы хлеба і вялікаму кавалку сала, па палове шакаладкі і па некалькі глыткоў сьпірту ад брата.

Разагрэтыя ад рота і алкаголю, мы кладземся спаць. Я вартую першым. Так рабілі заўсёды: ахоўваем спаконь сяброў па дзьве гадзіны кожны. Заснуць нельга. Стараюся ня класьціся на зямлю. Сяджу, стаю, паціху хаджу побач з нашай схаванкай, але не прыкладаюся да зямлі — можна заснуць і не заўважыць, як гэта выйшла.

УСЕ МЫ З ХАТ

[Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.]

Вучобу ў школе падлетку даявага пашталёна, што дало яму магчымасць сустрэцца з многімі людзьмі, бачыць іх жыццё, сціпля радасці і вялікія праблемы, адчуваць боль за многія скалечаныя вайной чалавечыя лёсы. Пра гэта пазней пісьменнік раскажа ў кнізе прозы "Крыло цішыні", якая мае падзагаловак "Кніга вёскі" (1976), куды ўвайшлі аповесці "Крыло цішыні", "Усе мы з хат" і мастацкі нарыс "Даверлівая зямля". Гэта празрыстая, цудоўная проза глыбока краане сваёй непасрэднасцю, чысцінёй і багаццем духоўнага свету герояў, простых, звычайных людзей, якія прывыклі да мірнай цішыні над супакоенай зямлёю Сябрыні. Але вайна яшчэ друга будзе аджудка ў іх сэрцах, як і ў памяці аўтара, які дзіцем перажыў яе ліхалецце. Да гэтай тэмы ён будзе звяртацца неаднойчы (аповесць "Пыл пад нагамі"), так або інакш закранаць у многіх сваіх творах, хоць яна і не стане вызначальнай у яго прозе.

Даніну памяці і павагі пісьменнік аддае вясковым людзям, сярод якіх ён вырас, увабраў лепшыя рысы сялянскага характару: працавітасць, сціпласць, памяркоўнасць, дабрату, шчырасць. Родная зямля, яе цудоўная прырода, спадчыныя здольнасці абумовілі мастацкі талент Я.Сіпакова. Яго славутая аповесць "Усе мы з хат" стала ў беларускай літаратуры своеасаблівым сімвалам-метафарай. Яна трапіла вызначыла стан нашага сучасніка, гараджаніна-інтэлігента, выходца з вёскі, а такімі з'яўляемся ўсе мы. "Усе мы з хат, — гаворыць адзін з герояў аповесці, — толькі разышліся ў розныя бакі... але ж не забываемся, адкуль мы родам, і помнім, што хлеб, які ўсе ядым кожны дзень, хлеб, які трэба нам як паветра, вырас на дабрыні клатлівых нашых бацькоў..."

Колькі вострых, балючых праблем узнімае пісьменнік у сваіх творах, прысвечаных вёсцы! І гэта ў гады, калі патрабавалася асабіста мужнасць, каб адкрыта і праўдзіва гаварыць пра набалелае, пра тое, што бачыў і разумее ў адвечна перспектывным вясковым жыцці. Разам з тым, мала ў каго з працавікаў сустранеш такіх шчыра-замілаваных адносін да вяскоўцаў, працавітых да самаахвярнасці, бо тое, як падкрэслівае аўтар, што атрымліваюць яны за сваю адданасць і вернасць зямлі, сялянскай працы, якая ніколі не канчаецца, прыніжае іх чалавечую годнасць. Сэрца сціскаецца ад жалю, калі, уваходзячы ў лёсы многіх герояў Я.Сіпакова, бачыш іх сённяшні дзень: адзінокія пакінутыя старыя ў вёсках, дзе вокны шмат якіх хат паракрываюцца, забіты дошкамі... Хіба такога яны чакалі пэўна? (апаўднёне "Бывайце, Вяселья Скакухі"). Жыццё нашага народа ў любові перыяды і пры любой уладзе было нялёгкім, але ж людзі жылі, сеялі жыта, гадавалі дзяцей, захоўвалі мову, звычай, лепшыя традыцыі, звязаныя з працоўным сялянскім кругазваротам, — таму жыве вера і надзея. У гэтым аптымістычным сцярдэжні глыбокі падтэкст твораў Я.Сіпакова. З цягам часу мастацкая палітра пісьменніка набывае шматфарбнасць і разнастайнасць у жанравых і тэматычных адносінках. Працуючы пасля заканчэння факультэта журналістыкі БДУ (1960) у часопісе "Вождь" разам з Б.Сачанкам, Р.Барадуліным (пазней у часопісе "Маладосць"), Я.Сіпакоў піша шмат гумарыстычных твораў, часта падпісваючы іх, калі яны сачыняліся агульна, псеўданімам, складзеным з трох прозвішчаў — Сібарсач. Цэлыя зборнікі іранесак і гумарэсак, як вызначаў іх сам аўтар, выходзілі ў 60–80 гады. У іх жыццё грамадства паўстае скрозь прызму гумарыстычнага асэнсавання, што да-

вала пісьменніку магчымасць інверсійна выказваць свае адносіны да розных негатыўных з'яў, адмоўных рыс у характары чалавека. Гэтыя негатыўныя з'явы сканцэнтравана будуць паказаныя потым у аповесці "Жыві, як хочацца", заснаванай на матэрыяле гарадскога побыту.

Адметнай асаблівасцю творчай манеры Я.Сіпакова з'яўляецца тое, што яму ўласціва аднолькава захопленне стаўленне і да паэзіі, і

да прозы. У кнігах паэзіі "З вясны ў лета", "У поўдзень да вады", "Вочы ў вочы", "Усміхніся мне", у вянку санетаў "Жанчына" спалучаюцца элементы традыцыйна-класічнай паэтыкі, фальклору і новыя формы мастацкага ўвасаблення рэчаіснасці. Гэтыя зборнікі моцныя глыбокім асэнсаваннем асабістага жыццёвага вопыту аўтара, які раскрываецца ў цеснай сувязі з лёсам пакалення сучаснікаў, якія перажылі вайну, пасляваенныя нястачы і цяжкія. Разнастайная праблематыка гэтых паэтычных кніг актывізуе творчы, ідэйна-эстэтычны пошук Я.Сіпакова, абумоўлівае пашырэнне эпічнага гучання ў вершах і паэмах.

Але найбольшае суперажыванне выклікаюць яго лірычныя вершы, у якіх роздум пэрта перамяжоўваецца са шчырымі пачуццямі любові і прыхільнасці да радзімы, яе гісторыі, мовы.

Ад гэтых асабістых пачуццяў, лірычных настрояў, у якіх тым не менш раскрываюцца надзённыя пытанні жыцця нашага сучасніка, пісьменнік пераходзіць да агульназначных праблем. У кнізе "Веча славянскіх балад", за якую Я.Сіпакоў атрымаў Дзяржаўную прэмію Беларусі імя Я.Купалы, паэтычна асэнсоўваецца гісторыя славян як частка агульначалавечай гісторыі. Расказваючы пра дасвецце славян, пісьменнік стварае высокапаэтычныя балады з рускай, беларускай, польскай, балгарскай, сербскай, славенскай, македонскай, чэшскай, украінскай гісторыі. Балады Я.Сіпакова наогул значна пашырылі тэматычны і геаграфічны абсягі сучаснай беларускай паэзіі. Многія яго балады, вершы, пазмы — гэта своеасаблівы дыялог аўтара з сучаснікам, адказным за будучыню планеты, услаўленне характара зямлі і прыроды, жаночай прыгажосці, кахання, сяброўства, вернасці.

З незвычайнай павагай, цнатлівасцю, пакланеннем ставіцца пісьменнік да жанчыны. Ёй, жанчыне-маці, сястры, каханай, ён прысвяціў вянок санетаў, многія вершы, кнігу "Жанчына сярод мужчын", у якой — радасць і турботы, сямейныя ўзаемаадносіны, спачуванне нялёгкай долі жанчыны-працаўніцы. //... "Дазволь, жанчына, ў ногі пакланіцца. // Ты — маці, жонка, ты — дачка, сястра, // Твая заўсёды голая пара. // Дазволь, жанчына, у ногі пакланіцца" /.

Творчыя дасягненні Я.Сіпакова — гэта не толькі высокамастацкія па-

этычныя зборнікі, але і шматлікія кнігі прозы, якія ўзбагацілі сучасную беларускую літаратуру. Нам цікава ісці па старонках "Ахвярнага двара", крочыць разам з аўтарам па ўкраінскай, таджык-скай, армянскай зямлі, пабываць у пушкінскім Міхайлаўскім і, вядома ж, апынуцца на зямлі беларускай, адчуць яе боль і праблемы, непараўнальныя з іншымі. "Два браты і сястра з нетутэйшымі імёнамі — Катаклізм, Апакаліпсіс і Катастрофа — тройца, але не святая, а клятая — нахабна шыбуюць па тутэйшай зямлі і вучаць чорнай, д'ябальскай працы сваю нашчадніцу з такім ужо, ці чуеце, тутэйшым імем — Бяда..."

Хатня сабрала пад сваё неба чатыры сотні знішчаных вайною вёсак.

А колькі мёртвых, хоць і ацалелых, вёсак забярэ без вайны, праглыне Чарнобыль?

Быў — кожны чацвёрты, зараз — кожны пяты.

Мы ўсюды і ва ўсім спышаліся быць першымі: першымі жадалі прыбегчы ў камунізм, першымі выракліся роднай мовы...

А сёння мы першыя яшчэ і па радзіцы.

Чорна на душы... ("Одзіум").

З "Одзіумам" можна параўнаць глыбока балючы твор "Узятак з маўчання", дзе Я.Сіпакоў задумваецца над складанейшымі праблемамі выжывання шматпакутнай беларускай нацыі. Гэта своеасаблівыя думкі "ўроссып", якія ўзнікаюць у кожнага свядомага беларуса, роздум над сваім асабістым жыццём, неаддзельным ад жыцця Бацькаўшчыны: "Часам здаецца, што Беларусь — палігон для эксперыментаў."

Мы з радасцю бралі да сябе самую брудную, экалагічна небяспечную прамысловасць — нафтаперапрацоўчую, хімічную, таксічную... Па ўсіх граніцах Беларусі абстаўлена атамнымі электрастанцыямі суседзяў. У нас, здаецца, самае забруджанае паветра, самыя брудныя рэкі і азёры, лясы і землі. Нітраты, хімікаты, знішчаныя... Меліярацыя. Экалогія душы. Здзек над роднаю моваю.

А над усім гэтым, над цэлым краем распасцёр сваё страшна-чорнае крыло Чарнобыль, які да гэтага столькі гадоў лічыўся чамусьці толькі ўкраінскай бядою... І увесь свет сочыць за зноў жа беларускім эксперымантам: змагне ён гэтым крылом з карты Беларусі цэлы народ, шматпакутны народ, ці не змагне?

Разумеючы ўсё гэта, хочацца крэкнучы, каб пачулі ва ўсіх кутках планеты: — Свецце! Запішы хутчэй у Чырвоную кнігу беларуса, бо калі ўсё пойдзе так і далей, то запісваць ужо неўзабаве не будзе каго... ("Узятак з маўчання").

"...Але ж мы цярплівыя. Будзем чакаць! З веку ў век..." ("Одзіум").

Жыве ўсё ж у мастака-творцы вера. А як жыць без веры і надзеі на гэтай цудоўнай, прыгожай зямлі Беларусі?

Зброя пісьменніка — слова, і сваім мастацкім словам ён змагаецца за тое, каб жыў наш народ, каб пра яго ведалі іншыя. Многія творы Я.Сіпакова перакладзены на замежныя мовы, іх чытаюць у свеце на хіндзі, англійскай, нямецкай, французскай, іспанскай, балгарскай, славацкай, польскай, рускай, украінскай, грузінскай, латышскай, малдаўскай, узбекскай, эстонскай і іншых мовах. На беларускую мову Я.Сіпакоў перакладаў творы А.Пушкіна, Т.Шаўчэнкі, А.Блока, А.Міцкевіча, А.Туманяна, А.Цэрэтэлі, Э.Межлаіцса, Р.Гамзатава, руны "Калевалы" (кніга выбрана перакладаў "На волю птушку выпусіць" — 1989).

Паэтычны дар Я.Сіпакова шматгранны і глыбокі. Яго творчая актыўнасць не спыняецца, абяцваючы чытачам сустрачы з новымі, высокамастацкімі творами таленавітага пісьменніка.

Лідзія САВІК.

З ПАЭТЫЧНАГА СШЫТКА

Васіль ЖУКОВІЧ

БЕЛАРУСКІЯ ЭМІГРАНТЫ

Сп. Юлі АНДРУСЫШЫНАЙ

Дзяцей з табой, Радзіма, разлучалі...
З крутых дарог замежнага жыцця
яны глядзелі з болем і адчаем,
як над табой лунаў няволі сцяг.

Сынам і дочкам клопат, каб з дарогі
тваёй сышла злавесная імгла.
Яны глядзелі на цябе з трывогай,
калі забраным краем ты была.

Так, многа зла, Радзіма, ты спазнала,
ліхіх суседзяў знала -- Бог суддзя.
Змяніўся час. Ізгой ты прызнала.
Яны з надзеяй на цябе глядзяць...

Восень 1989 -- ліпень 1993 г.г.

Награшылі немцы, награшылі...
Каб загладзіць даўнюю віну,
хочуць заплаціць яны грашыма
ўсім жывым ахвярам
за вайну.

Толькі нашым, праз каго пальцеца
рэчка марак, ім чаго хварэць
за братаў!..

Сёй-той і нажывецца,
хто на горы ўмее рукі грэць.

Водзяць шмат каго за нос
саветы:

быў забраны -- сведкаў прывядзі...
Прывядзі ім сведкаў з таго свету
або сам хутчэй туды сыдзі.

1993 г.

Адзінота вас мучыць і сум!
Не аддам я належнае ім,
я адзін не бываю зусім, --
з цэлым светам пачуццяў і дум.

1994 г.

МОЙ НАРОД МАНАЛОГ

Чалавек, радзіна, род, народ...
Радасць і смутак чытаю ў тваіх вачах,
на тваім чале, чала -- век.
На радзіны, на вяселле, на памінікі
збіраецца твая радзіна.
Радзіна радуецца. Радзіна засмучаецца.
Радзіна радзіцца. Нараджаецца рада,
удароўваецца парада -- людзі і даюць рады
розным бедам, нягодам.
З роду ў род перадаецца ўсё святое.
Вядзецца род. Жыве народ.

Падобна, як на ніве залатому коласу
пагражае збуялае пустазелле,
народу майму пагражае
населенцтва глухата.
Хоць, як і сам народ,
населенцтва села, асела, пасяпілася,
насяпіла паселішчы,
яно чужое народу,
бо не знае той высокай аднасці,
якую мае народ. Населенцтва лічаць,
як статак, каб забяспечыць ядою.
Хлеб і відовішчы -- спажыва яго.

Народ -- родны,
высакародны, высокадухоўны.
Лікам не вылічыць яго велічы.
Маса -- паняцце другараднае.
Мне назваць бы вялікім цябе, мой адзіны,
ды няма на планеце народаў малых.

З чым параўнаць народ!
Чалавек -- зорка, род -- сузор'е.

Народ -- гэта цэлы духоўны Сусвет.
З глыбіні стагоддзяў да нас ідзе
сіла яго стваральнай энергіі. Праз цэлае
тысячагоддзе даходзіць святло мужнасці
і любові да Бацькаўшчыны князя Рагвалода
і легендарнай Рагнеды-князеўны. Няўрымслівы
дух нашчадкаў сітуацыя разумнай адвагаю
Усяслава Чарадзея, святасцю Ефрасінні
Полацкай і Кірылы Тураўскага, стойкасцю
Давіда Гарадзенскага і Сяргея Астрожскага,
асветнай мудрасцю Францішка Скарыны,
глыбінным гуманізмам Міколы Гусоўскага,
геройствам і самаахвярнасцю Каліноўскага,
характэрам талента Міхала Агінскага
і Масіма Багдановіча.

Так, народ ёсць духоўны Сусвет. Ды навошта
я прыгадаў Страцім-лебедзя! Бачу страшнае:
"І населі тут на лебедзя
птахі дробныя ўсёй стаяю".

Ці ж не гэтак насельніцтва
насела на народ "усёй стаяю",
не дае грудзям "вальней уздыхнуць",
не дае крылам "шырэй узмахнуць..."

Божа мой, не дай Яму
долі жорсткае Страцім-лебедзя!
Сэнс які губіць гэтакі Сусвет!
Звесці гэты род -- найвялікшы грэх!

З роду ў род перадаецца ўсё святое.
Вядзецца род. Жыве народ.

1995 г.

ПАЎЛО ТЫЧЫНА І БЕЛАРУСЬ

БЕЗ ЧАЛАВЕЧНАСЦІ НЯМА ВЕЧНАСЦІ

Як бы ні было цяжка чалавеку ў сённяшнім жыцці нашым, якія б сумныя думкі і штодзённыя клопаты ні адольвалі яго, прага духоўных зносін паміж людзьмі вялікая, бо яна — крыніца натхнення і дае сілы для далейшага існавання. Гэтую выснову можна было зрабіць, пабыўшы на вечарыне, прысвечанай 105-й гадавіне з дня нараджэння вядомага ўкраінскага паэта, дзяржаўнага і грамадскага дзеяча — Паўла Тычыны, арганізаванай таварыствам "Беларусь — Украіна" і беларускай асацыяцыяй украінцаў "Ватра" пры дапамозе Саюза пісьменнікаў Беларусі.

П.Тычына прайшоў няпростую школу жыцця. Сын вясковага дзячкі, скончыў духоўную семінарыю, Кіеўскі камерцыйны інстытут, з 1912 года пачаў друкавацца. Першы зборнік "Сонечныя кларнеты" ўбачыў свет у 1918 годзе. П.Тычына быў міністрам асветы Украіны, акадэмікам АН Украіны, аўтарам украінскага гімна, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі імя Шаўчэнкі.

Паэзія П.Тычыны неўміручая, бо яна сапраўдная, ёй уласціва высокая чалавечнасць, а па словах Пімена Панчанкі, "без чалавечнасці няма вечнасці". Гэтую думку падкрэсліў, выступаючы на вечарыне, Сяргей Заноннікаў. Адною з асноўных тэм

ў наш няпросты час, чытаць радкі з верша "Беларусі" ў перакладзе М.Танка:

**...Нарадаў дружба
крылы распасцерла,
Мы з ёю і дужэем і расцём.**

Нам гэта дружба
шчасця дні саткала.
Яна, нібы бярозу з гор рака,
Жывіла Багушэвіча, Купалу,
Шаўчэнку, Украінку і Франка.

Цяпер яна яшчэ ярчэй палае,
Ты асяні нас, дружба, асяні!
Вітаю вас, браты мае, вітаю,
Адною матулі дочки і сыны.
П.Тычына быў вельмі шчырым

чалавекам, ён жадаў добра і шчасця ўсім людзям зямлі, у яго было шмат сяброў за межамі Украіны — аб гэтым гаварылі, выступаючы на вечарыне, Пятро Прыходзька, Алесь Слесарэнка, украінскі паэт Пятро Гарэцкі, Алесь Письмянкоў. У зале гучала музыка, украінскія песні, студэнты і школьнікі чыталі вершы, прысутнічалі прадстаўнікі пасольства Украіны В.Ешчанка, Т.Асауленка, беларускі паэт Анатоль Вярцінскі, тут панавалі дух даверу і ўзаемаразумення. Група "Арт-саюз" з Нікапаля падрыхтавала выставу жывапісу ўкраінскіх мастакоў. Вельмі прыемнае ўражанне выклікаюць карціны. Дарэчы, яны будуць дэманстравацца яшчэ пэўны час, і жадаючыя змогуць не толькі ўбачыць іх, але і набыць.

"...Не раз'яднаюць нас цяпер нягоды..." — казаў некалі П.Панчанка. І хочацца спадзявацца, што яго ўпэўненасць прайдзе і да нас сённяшніх.

Алена КАЗЛОВА.

НА ЗДЫМКАХ: вечарына ў Беларускім таварыстве дружбы. Выступае паэт Сяргей Заноннікаў; карціны з выставы ўкраінскіх мастакоў: М. ЛУГАВЕНКА "Сланечнікі", М. ЧАРВОТКІН "К вясне".

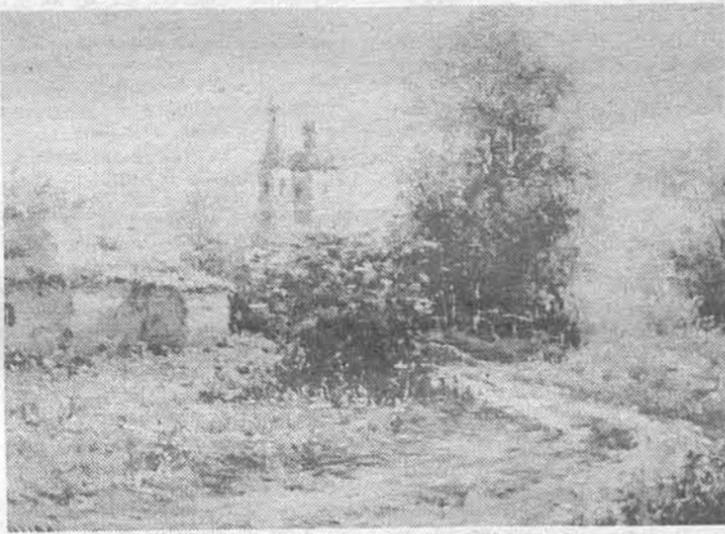
АЛЕСЬ ЗВОНАК

2 лютага 1996 года памёр Алесь (Пётр Барысавіч) Звонак — таленавіты паэт, драматург, перакладчык, тэатразнавец, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь. Нацыянальная літаратура страціла яшчэ аднаго шчырага рупліўца, чалавека шматграннага таленту і нялёгкага жыццёвага лёсу.

Першыя вершы Алеся Звонака былі надрукаваны ў часопісе "Малады араты" ў 1925 годзе, а праз год разам з Я. Бобрыкам і Я. Туміловічам ён выдаў зборнік "Пунковае ранне". Рамантычнай узніслаасцю і маладым запалам вызначаліся яго кнігі першай паловы 30-х гадоў "Буры ў граніце", "На лінію агню", "Мая Радзіма", паэмы "Каршун", "Загай". Філасофскім роздумам аб сэнсе жыцця, адвечнай знітанасці чалавека з прыродай, трывогай за мір на зямлі былі прасякнуты яго пазнейшыя кнігі "Табе адной", "Запаветнае", "Россып", "Прадчуванне", "Санеты", "Ружовая чайка". Двойчы выходзілі Выбраныя творы паэта. У 1992 годзе Алесь Звонак стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь за кнігу вершаў "Святлацені".

У некралогу, падпісаным дзяржаўнымі дзеячамі і калегамі, гаворыцца, што ўсё сваё жыццё Алесь Звонак пра жыццё мужна і сумленна, прывяліўшы яго самаадданаму служэнню Бацькаўшчыне, роднай літаратуры. Ён заслугоўваў любоў і павагу тых, хто быў побач з ім, хто ведаў яго як добрага і мудрага чалавека, надзейнага сябра і таварыша. Такім ён і застаецца ва ўдзячнай памяці нашчадкаў.

ГЕРОЙ ДВУХ КАНТЫНЕНТАЎ

[Працяг. Пачатак на 1-й стар.]

Хрысцілі яго ў косаўскім касцёле 12 лютага 1746 года. Ён атрымаў па прынятаму ў католікаў звычайнае імя — Андрэй Тадэвуш Банавентура, з якіх выбраў сабе адно — Тадэвуш.

Дзяцінства Тадэвуша прайшло ў фамільным маёнтку Сяхновічы Кобрынскага павета (цяпер Жабінкаўскі раён Брэсцкай вобласці), дзе ён добра пазнаёміўся з жыццём сялян. У дзевяці гадоў яго аддалі ў школу мажэцкага ордэна піяраў, якая знаходзілася на Палессі ў мястэчку Любяшова Пінскага павета (цяпер гэта цэнтр Любяшоўскага раёна Валынскай вобласці Украіны). Тут ён правёў пяць гадоў (1755-1760). У піярскай школе, дзе выхаванне і выкладанне знаходзілася на вельмі высокім узроўні, Тадэвуш вывучаў лацінскую, польскую, французскую, нямецкую мовы, атрымаў добрыя веды па матэматыцы. Нягледзячы на тое, што сярэдняю адукацыю Тадэвуш набыў у кляштарнай школе, у дачыненні да рэлігійных пытанняў ён быў індывідуальны, талерантны, без праяў фанатызму. І такім заставаўся на працягу ўсяго жыцця.

У 1765 годзе Касцюшка быў прыняты ў Рыцарскую школу ў Варшаве, на чале якой стаяў Адам Казімеж Чартарыскі. Кадэты элітарнай навуковай установы вучыліся, апрача моў (лацінскай, нямецкай, французскай) літаратуры, шырокае кола дакладных дысцыплін — вышэйшую матэматыку, фізіку, геаметрыю. Найбольш здольныя вучні мелі магчымасць вучыцца далей у інжынернай школе, заснаванай пры Рыцарскай школе. Да іх ліку трапіў і Тадэвуш Касцюшка. Ён стаў адным з лепшых вучняў гэтай школы.

З мэтай удасканалення ведаў у галіне ваеннай інжынерны ў другой палове 1769 года Касцюшка выехаў на вучобу ў Парыж. Паездка была ажыццэўлена пры матэрыяльнай падтрымцы караля Рэчы Паспалітай Станіслава Аўгуста Панятоўскага. У якасці карапеўскага стыпендыята Касцюшка знаходзіўся ў Францыі пяць гадоў. Яго побыт у Парыжы супаў на часе з выхадам у свет прац выдатных французскіх асветнікаў

XVIII стагоддзя — Вальтэра, Монтэск'е, Русо і інш., якія былі накіраваны супраць абсалютысцкай дзяржавы і феадальнага ладу і змяшчалі ліберальна-дэмакратычныя ідэі. У гэты час у Парыжы пачала выходзіць таксама слянная "Энцыклапедыя, альбо Тлумачальны слоўнік навук, мастацтваў і рамёстваў", на чале якой стаялі Д'Аламбер і Дэідро і якая на доўгі час прывявала ўвагу ўсёй думачай Еўропы. У ёй удзельнічалі найлепшыя вучоныя і пісьменнікі Францыі. "Энцыклапедыя" не толькі прывяла ў сістэму ўсю суму ведаў, назапашаных навукай да сярэдзіны XVIII стагоддзя, але павяла бескампрамісную барацьбу супраць феадалізму, абсалютызму і каталіцкай царквы. Як і іншыя працы французскіх асветнікаў XVIII стагоддзя, яна адыграла выдатную ролю ў ідэйнай падрыхтоўцы французскай буржуазнай рэвалюцыі 1789 года, у абуджэнні свабоднай грамадскай думкі на кантыненте. Значны ўплыў аказала яна і на маладога ваеннага інжынера, яго светапогляд. Бясспрэчна, што знаходжанне Касцюшкі ў Францыі напярэддні рэвалюцыі, у час змагання асветнікаў з абсалютызмам, садзейнічала ўсталяванню ў маладога інжынера рэспубліканскага светапогляду, зрабіла яго прыхільнікам дэмакратычных ідэй.

ЗА СВАБОДУ ЗЛУЧАНЫХ ШТАТАЎ

У 1775 годзе пачалася вайна за незалежнасць англійскіх калоній у Паўночнай Амерыцы. Па сутнасці, гэта была сацыяльная рэвалюцыя, накіраваная супраць англійскага каланіяльнага панавання, і таму ў хуткім часе яна ператварылася ў моцны дэмакратычны рух. Побач з рознымі слямі каланістаў у ёй удзельнічалі тысячы добраахвотнікаў з розных еўрапейскіх краін (каля 7 тысяч), прыхільнікаў незалежнасці калоній. Сярод іх апынуўся і наш зямляк Тадэвуш Касцюшка. Ён знаходзіўся ў Паўночнай Амерыцы амаль ад пачатку і да

канца вайны (1776—1783). Рашэннем Кангрэса ў 1776 годзе Касцюшка быў залічаны ў амерыканскую армію ў чыне палкоўніка, а закончыў яе брыгадным генералам. Ён праявіў сябе ў ёй як выдатны ваенны інжынер.

Вячаслаў ШАЛЬКЕВІЧ.

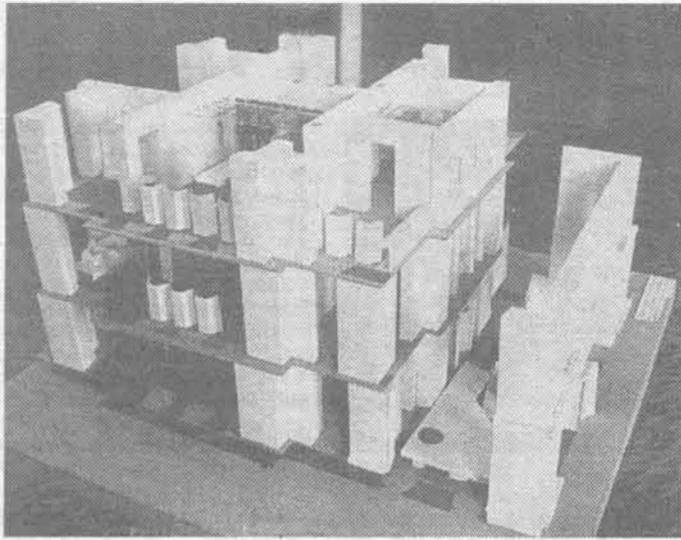
НА ЗДЫМКУ: помнік Тадэвушу КАСЦЮШКУ ў Вашынгтоне (1910 г.).

[Працяг будзе].

МУЗЕЙ НА ПАЧАТКУ ШЛЯХУ

**ТАЛАКОЙ
ЛЯГЧЭЙ
ПРАЦАВАЦЬ**

Гістарычны працэс фарміравання і развіцця тэатральнай і музычнай культуры Беларусі складаны і неадназначны. Вакол гэтых праблем спрэчкі, дыскусіі, палеміка то прычыхаюць, то разгараюцца большай часткай на ўзроўні слоў, а менш за ўсё на ўзроўні дзеянняў. Гэта зразумела, бо лёс нашых мастацкіх каштоўнасцей, якія маглі б пацвердзіць узровень духоўнай культуры народа на пэўных этапах гісторыі, быў не заўсёды спрыяльным. Сховішчы, асабістыя калекцыі, архівы нацыянальных багачыяў у гэтай галіне альбо загінулі ў час ваенных дзеянняў на беларускай тэрыторыі, альбо былі разрабаваны.

Пошук, узнаўленне і захаванне здабыткаў тэатральнага і музычнага мастацтва стаў галоўнай мэтай стварэння будучага музея, рабочая група якога была створана 5 гадоў таму назад. Але, як вядома, ад юрыдычнага акта да фактычнага дзейнасці вялікая адлегласць. Зразумела, што для плённай дзейнасці любой установы культуры неабходна адпаведнае памяшканне. Фармальна яно як бы ў нас і ёсць — гэта так званы “Дом масонаў”, што ў Верхнім горадзе. Аднак яго рэстаўрацыя і перабудова пад музеем зацягнулася на нявызначаны час.

А пакуль... калектыў супрацоўнікаў размясціўся ў “Гасцеўні Галубка”, што ў Траецкім прадмесці. Вышукваем, збіраем, апрацоўваем экспанаты, ствараем канцэптуальныя прыцыпы экспазіцыі, выпра-

цоўваем мастацкія падыходы ў афармленчым дызаіне.

Так, напрыклад, абмеркаваны і зацверджаны “мастацкі вобраз” усёй экспазіцыі, якая будзе дзейнічаць як “тэатр у тэатры”. Гэта значыць, пэўныя экспанаты тэатральнага жанру могуць “ажываць” пры дапамозе адмысловых механізмаў. І тады наведвальнікі стануць гледачамі сцэнічнага дзеяння.

У аснову экспазіцыі пакладзены тэматычныя прыцыпы, але з упіскам храналогіі падзей, з’яў тэатральнага і музычнага жыцця, якія вызначаюць тэндэнцыі часу. Такіх тэматычных акцэнтаў запланавана 12, а размешчаны яны будуць у 10 залах агульнай плошчай 300 квадратных метраў.

Значная роля адводзіцца так званаму “унутранаму дворыку” музея, які прызначаецца для правядзення міні-выстаў музычных інструментаў, тэатральных касцюмаў, эскізаў дэкарацый, а таксама канцэртаў, сустрэч з дзеячамі тэатральнай і музычнай культуры. Тут можа быць буфет-кафэ — месца сустрэч мастакоў, артыстаў.

І яшчэ адна адметнасць музея — зала “Дзіцячы свет” будзе экспазіцыяна-ігравой, тут дзеці змогуць пагуляць з лялькамі, сфатаграфавана на ўспамін.

Усё сказанае — перспектыва, а што зараз? Зараз пошук экспанатаў сярод тых, хто зацікаўлены ў адраджэнні нацыянальнай тэатральнай і музычнай культуры, у каго захаваліся ці захоўваюцца матэрыялы як на радзіме, так і за яе межамі. Ужо сёння ў фондах музея сабраны даволі многа з асабістых архіваў дзеячаў мастацтва —

Л.Александровскай, Г.Макаравай, Р.Кашэльнікавай, У. Галубка, Е.Міровіча, С.Станюты, Р.Шырмы, І.Жыновіча і іншых, усяго каля 5 000 адзінак.

Асабліва мы ганарымся матэрыяламі, звязанымі з дзейнасцю нашага слаўтага земляка М.Забэйдзі-Суміцкага, які ўсё сваё жыццё прысвяціў прапагандзе беларускай песні за межамі краіны. Вядома ж, ён быў не адзіным паўпрадкам нашага мастацтва ў далёкім замежжы. На жаль, нашы магчымасці наладжвання сувязей з тымі дзеячамі мастацтва, якія па розных прычынах аказаліся далёка ад радзімы, вельмі абмежаваныя. Гэта звязана з фінансавымі і арганізацыйнымі цяжкасцямі. І, карыстаючыся нагодай, калектыў музея звяртаецца да чытачоў газеты з заклікам прыняць чынны ўдзел у любой форме ў стварэнні першага ў Беларусі музея падобнага профілю.

Пошукавая праца на даным этапе, вядома ж, прырытэтная. Але разам з гэтым у “Гасцеўні Галубка”, дзе мы часова знаходзімся, супрацоўнікі музея праводзяць мерапрыемствы, звязаныя з канкрэтнымі падзеямі ў тэатральнай і музычнай жыцці рэспублікі.

Так, у гасцеўні адбыліся вечары-сустрэчы, прысвечаныя 60-годдзю Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета, 75-годдзю Акадэмічнага тэатра імя Я.Купалы, 113-годдзю з дня нараджэння “бацькі беларускага тэатра” І.Буйніцкага, 110-й гадавіне з дня нараджэння У. Галубка, 90-годдзю з дня нараджэння Л.Александровскай, 200-годдзю з дня нараджэння

В.Моцарта; вечары памяці Г.Цітовіча, Ю.Семянякі, Б.Ужанцава, В.Кірычэнкі, З.Бабія і творчыя сустрэчы з народнай артысткай СССР С.Станютай, кампазітарамі І.Лучанком, А.Багатыровым, Г.Вагнерам, ваенным дырыжорам Б.Пенчуком; опернымі спевакамі Т.Ніжнікавай, Т.Шымко; галоўным рэжысёрам тэатра імя Я.Купалы В.Раеўскім, Рускага тэатра — Б.Луцэнкам, тэатральнымі мастакамі П.Масленікавым і Я.Жданам.

У дзейнасці гасцеўні актыўна ўдзельнічае моладзь. Тут праходзяць канцэрты дзіцячага ансамбля “Званочкі”, навучэнцаў Мінскага музычнага ліцэя, Мінскага музычнага вучылішча, студэнтаў Беларускай акадэміі музыкі, Беларускага ўніверсітэта культуры, педагогічнага ўніверсітэта і іншых. Выступаюць госьці з-за мяжы.

Яшчэ адным важным аспектам дзейнасці музея з’яўляецца арганізацыя перыядычных выстаў экспанатаў з фондаў музея. Напрыклад, ужо на працягу трох месяцаў дзейнічае выстава музычных інструментаў беларускіх майстроў, на якой наведвальнікі могуць убачыць інструментальныя вырабы — бацькі і сына Жукоўскіх, В.Прадасевіча, Я.Бацяноўскага, В.Кульпіна, У.Козака, К.Тарасенка, В.Крайко і іншых. Сярод інструментаў — скрыпкі, басэля, піра, цымбалы дрытанічныя, гармонікі, жалейкі, дудкі, свістулькі і г.д. Значную цікавасць выклікаюць раяль, на якім музычвала Л.Александровская, цымбалы выдатнага музыканта І.Жыновіча, фісгармонія канца XIX — пачатку XX стагоддзяў.

Нашы праблемы іх шмат, як у жыцці краіны наогул. Галоўная ж з іх — немагчымасць устанавіць жывыя, канкрэтныя сувязі з людзьмі, якія маюць адносіны да мастацкай культуры Беларусі і жывуць па-за межамі краіны. Для папаўнення спецыяльнай залы, прысвечанай тэатру Радзівілаў, якія, як вядома, шмат зрабілі ў сваёй сядзібе ў Нясвіжы дзеля развіцця тэатральнага мастацтва, мы не можам атрымаць камандзіроўку ў Польшчу, дзе, напэўна, ёсць адмысловыя матэрыялы па гэтай тэме.

А дзейнасць нашых суайчыннікаў за мяжой зараз? Ведаем пра яе інфармацыяна, а не пра дзеянне, на ўзроўні дакументальных матэрыялаў.

Музей ствараецца. Яго супрацоўнікі вядуць актыўны пошук экспазіцыйных матэрыялаў, навукова іх апрацоўваюць, вядуць прапагандысцкую работу сярод аматараў тэатра і музыкі, наладжваюць кантакты з усімі, хто мае адносіны да нашай мастацкай культуры. Але выніковасць гэтай карпатлівай працы залежыць не толькі ад нас. І таму звяртаемся да чытачоў газеты, тэатральнай і музычнай грамадскасці — прыходзьце да нас, і не з пустымі рукамі, пішыце нам: 220029, г. Мінск, вуліца Старавіцкая, 14. Дапамагайце добрымі парадкамі, экспанатамі. У талацэ заўсёды лягчэй працаваць.

А.МІХАЛЕНЯ,
А. ЛАБОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: макет будучага музея; кампазіцыя “Лялька Шагал”. Мастакі Л. ЗІНОЎЕВА і Л. МАКСІМАВА; эскіз экспазіцыі “Школьны тэатр”. Мастак У. КУРЖАЛАЎ.

СПОРТ

**ДА ПЕРАМОГІ
ЯК
НА КРЫЛАХ**

...Трапілася на вочы табліца вынікаў чэмпіянату свету па біятлоне, які праходзіць у Германіі. На першым месцы пасля чатырох гонак зборная Расіі, другое месца, уступаючы толькі сем ачкоў, займаюць спартсмены Рэспублікі Беларусь. І дзесьці далёка-далёка размясціліся калектывы чыста “зімовых” краін: Фінляндыі, Нарвегіі... Не вельмі шанцае і гаспадарам спаборніцтваў, якія многія гады запар, асабліва мужчынны, былі лідэрамі на ўсіх спаборніцтвах.

Для беларускіх жа біятланістаў прыемнае пачалося ўжо з першага старту, калі ў гонцы са стральбы на 20 кіламетраў Вадзім Сашурын заваяваў бронзавы медаль. Усяго тры секунды не хапіла яму, каб падняцца на прыступку вышэй.

У гэтым відзе дамінавалі расійскія біятланісты: першым стаў С. Тарасаў, за ім на фініш прыйшоў В. Драчоў.

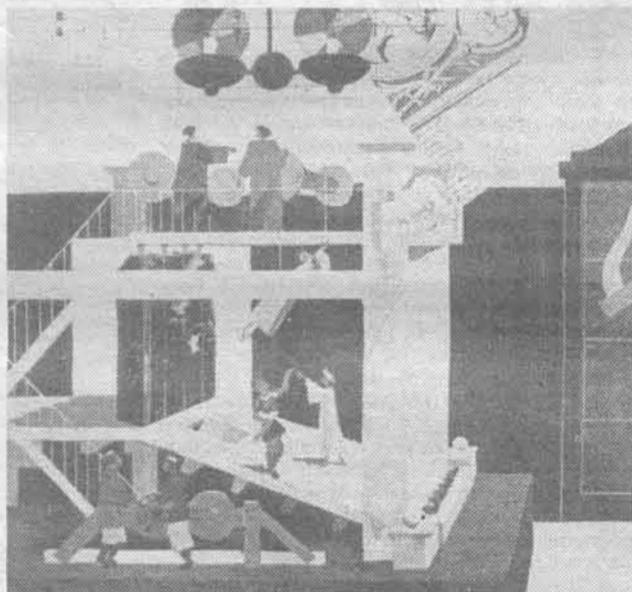
Затое ў спрынтарскай каманднай гонцы (10 кіламетраў) спартсмены памяняліся ролямі. Каманда Рэспублікі Беларусь, у складзе якой выступалі Аляксандр Папоў, Вадзім Сашурын, Алег Рыханкоў і Пётр Івашка, нібы на крылах, імчалася да перамогі. Асабліва ўдалася нашай зборнай стральба: ніводнага промаху. Менавіта стральба падвала біятланістаў Расіі. Але і яны выступілі добра — заваявалі сярэбраныя медалі. За Расію выступаў на гэтай дыстанцыі добра знаёмы ўсім аматарам біятлону Віктар Майгураў — былы “зборнік” Рэспублікі Беларусь. Італьянцам дасталася “бронза”.

Яшчэ большага, чым ад мужчын, мы чакалі ад жанчын. У першую чаргу ад вопытнай Святланы Парамыгінай, якая на розыгрышы Кубка свету ўжо перамагала селета. Але, на жаль, удача на гэтым чэмпіянаце адвэрнула ад яе. Пятае месца — у гонцы на 15 кіламетраў. Пасля два промахи (што рэдка з ёй здараецца) у спрынтарскай каманднай гонцы (7,5 кіламетра) не дазволілі зборнай Рэспублікі Беларусь падняцца вышэй чвэртага месца.

Да канца спаборніцтваў можна яшчэ ўсё паправіць: мы расказалі толькі аб першай палове чэмпіянату. Старты біятланістаў у Германіі працягваюцца.

**НОВЫЯ
ЗВАННІ**

Кангрэс Міжнароднай шахматнай федэрацыі прысвоіў званне гросмайстра чэмпіёну Беларусі Аляксею Фёдараву. Міжнароднымі майстрамі сталі Уладзімір Палей, Алег Раманаў, Дзмітрый Лыбін. Званне “Міжнародны арбтр” атрымаў Абрам Ройзман. Ён жа стаў і міжнародным майстрам па гульніх у шахматы па перапісцы.

Рэдактар Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства “Радзіма”).

НАШ АДРАС:

220005, МІНСК, ПРАСПЕКТ

Ф. СКАРЫНЫ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80,
33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, не заўсёды супадаюць.

Газета набрана і зярстана ў камп’ютэрным цэнтры рэдакцыі газеты “Вечерний Минск”. Аддрукавана ў друкарні “Беларускі Дом друку”. (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77). Тыраж 3 000 экз. Індэкс 63854. Зак. 155. Падпісана да друку 12. 2. 1996 г.